

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Historie československého basketbalu do roku 1945
(bakalářská práce)

Autor práce: Miroslav Krajcigr, Tělesná výchova a sport

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Tlustý

České Budějovice, 2016

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA

PEDAGOGICAL FACULTY

DEPARTMENT OF SPORTS STUDIES

**The History of Czechoslovak basketball till 1945
(graduation theses)**

Author: Miroslav Krajcigr

Supervisor: Mgr. Tomáš Tlustý

České Budějovice, 2016

Bibliografická identifikace

Název bakalářské práce: Historie basketbalu do roku 1945 na území České republiky

Jméno a příjmení autora: Miroslav Krajcigr

Studijní obor: Tělesná výchova a sport – BTV

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu PF JU

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tomáš Tlustý

Rok obhajoby bakalářské práce: 2016

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá historií basketbalu - jeho vznikem, šířením do Československé republiky, dále také jeho rozvojem na území ČSR od počátků do roku 1945. Basketbal vznikl v roce 1891 ve Springfieldu, Massachusetts ve Spojených státech amerických. Tento sport se začal velice rychle šířit. Již roku 1897 bylo na Reálném gymnáziu ve Vysokém Mýtě odehráno vůbec první basketbalové utkání v českých zemích. Basketbal zde ovšem začal výrazněji vzkvétat až na počátku dvacátých let 20. století, a to díky sdružení YMCA, které se na území Československa dostalo s americkými vojáky jako pomoc pro země postižené válkou. Velice důležitým faktorem pro jeho zpopularizování byl vznik Československého volejbalového a basketbalového svazu, který začal seskupovat první kluby a pořádat soutěže. Na počátku třicátých let pomohla basketbalu Česká obec sokolská, která do této doby pracovala pouze samostatně. V roce 1933 uzavřela ČOS dohodu s ČVBS. V dohodě uznala ČOS ČVBS za jediného reprezentanta Československa v basketbale a volejbale a v České obci sokolské se začaly přebory hrát dle svazových pravidel. Basketbal tak začal jak Československu, tak i ve světě výrazně růst a budovat si svou tradici. Roku 1936 byl zařazen do programu olympijských her a v roce 1950 se v něm konalo první mistrovství světa.

Klíčová slova: historie, basketbal, Československo, funkcionáři, výsledky, pravidla.

Bibliographical identification

Title of the graduation thesis: The History of Czechoslovak basketball till 1945

Author's first name and surname: Miroslav Krajcigr

Field of study: Physical education and sport

Department: Department of Sports Studies

Supervisor: Mgr. Tomáš Tlustý

The year of presentation: 2016

Abstract:

This bachelor thesis is focused on the history of basketball - about its origins, its expansion in the Czechoslovak Republic and also about its development in the Czechoslovak Republic from the very beginning till 1945. Basketball was created in 1891 in Springfield, Massachusetts in the United States of America. This sport started spreading very quickly. The very first basketball match was played in 1897 at Real grammar school in Vysoké Mýto. It was the first basketball game in Czechoslovakia. However basketball in Czechoslovakia made significant flourish, thanks to the YMCA, in the early twenties of the 20th century. YMCA came to the Czechoslovak Republic with the US soldiers as a help for countries affected by war. A very important factor for the popularization of basketball was Czech Sokol, which was working till 1933 by itself also helped with popularization. ČOS made an agreement with ČVBS in 1933. In the agreement ČOS accepted ČVBS as the only representative of Czechoslovak basketball and volleyball. ČOS started playing their games according to the rules of the union. Basketball started making the name for itself and building the tradition. In 1936 basketball became an Olympic sport and in 1950 the very first world championship was played.

Keywords: history, basketball, Czechoslovakia, officials, results, rules.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Podpis studenta

Datum.....

Poděkování

Děkuji především vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomáši Tlustému za jeho ochotu, čas a cenné rady, které mi pomohly při celém procesu psaní mé práci. Dále bych chtěl poděkovat knihovně Univerzity Karlovy v Praze, akademické knihovně Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Jihočeské vědecké knihovně v Český Budějovicích za materiál k práci.

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Metodologie	11
2.1	Cíle, úkoly a předmět práce	11
2.2	Použité metody práce.....	12
2.3	Rozbor literatury	13
3	Nástin počátků basketbalu ve Spojených státech amerických a jeho šíření	15
3.1	Vznik basketbalu - James Naismith.....	15
3.2	Šíření basketbalu z USA do Kanady a Evropy	16
3.3	Vznik, vývoj a cíle organizace YMCA.....	17
3.4	Charakteristika období 1897-1945 na českém území z pohledu územního, politického, společenského a hospodářského	18
4	Počátky basketbalu v českých zemích	23
4.1	Premiéra na gymnáziu ve Vysokém Mýtě a přínos profesora Jaroslava Karáska v rozvoji basketbalu v začátcích československého basketbalu.....	23
4.2	Joseph Amos Pipal a jeho přínos československému sportu	24
5	Historie československého basketbalu v letech 1920-1929	27
5.1	Nástin vzniku a prvních kroků ČVBS	27
5.2	Vznik prvních basketbalových klubů a rozvoj basketbalu v ČSR.....	28
5.3	Počátky ovlivňování české basketbalové hry ze zahraničí	31
6	Historie československého basketbalu od roku 1930 do roku 1939	33
6.1	Změna mistrovství Prahy v ligu.....	33
6.2	Přínos Františka Picka a bratrů Dvořáčků pro československý basketbal a dění na československé basketbalové scéně v letech 1930 - 1933	34
6.3	Podpis zakládající listiny FIBA a rozšíření českých soutěží ČVBS po roce 1932	37
6.4	YMCA mistrem Československa v sezóně 1935/1936 bez prohry a rozšíření první ligy.....	42
6.5	Konec nadvlády YMCA Praha	43
6.6	Turnaje o mistra ČSR v Praze pro muže i ženy v roce 1938	44
7	Vývoj basketbalu na území České republiky od roku 1939 do roku 1945	46

7.1	Desátý ročník sokolského turnaje v Praze a zákaz mistrovství Evropy v basketbale v Kaunasu pro reprezentanty Československa	46
7.2	Basketbal za protektorátu	47
8	Čechoslováci na mezinárodní basketbalové scéně do roku 1945	49
8.1	Účast Čechoslovaček na neoficiálním ME v roce 1930	49
8.2	Nástin úspěchů a neúspěchů mužské reprezentace v letech 1933- 1934.....	51
8.3	Basketbalové ME v Ženevě v roce 1935 a československá stopa	51
8.4	Olympijské hry v Berlíně v roce 1936 a zklamání československých basketbalových reprezentantů.....	53
8.5	Mistrovství Evropy v basketbalu v Rize v roce 1937 a působení na mezinárodní úrovni v roce 1938 československých týmů.....	54
9	Přehled vývoje pravidel basketbalu od počátků do roku 1945 a jejich dopad na pojetí basketbalové hry	57
9.1	První basketbalová pravidla - James Naismith	57
9.2	Nástin pojetí hry basketbalu na území Československa na přelomu devatenáctého a dvacátého století.....	59
9.3	Oficiální pravidla pro Basket-ball z roku 1923	60
9.4	Hry - Basket-ball, Volley-ball a Házená vydané Federací proletářské výchovy	68
9.5	Volleyball a Basketball oficiální světová pravidla a pokyny k nácviku vydané YMCA v roce 1928.....	69
9.6	Nástin pojetí hry basketbalu na území Československa do roku 1932.....	71
9.7	Volleyball a Basketball, praktické pokyny a oficiální světová pravidla vydané YMCA v roce 1931	73
9.8	Košíková, úřední pravidla Československé obce sokolské	73
9.9	Pravidla při založení FIBA v roce 1932	73
9.10	Ovlivnění československého basketbalu zahraničním	74
9.11	Oficiální basketballová pravidla připravena ústředím FIBA v roce 1935	74
9.12	Oficiální mezinárodní basketbalová pravidla 1936 - 1940.....	74
9.13	Úřední pravidla košíkové, upravené podle mezinárodních pravidel FIBA, platná od roku 1937 do roku 1940.....	76
9.14	Nástin pojetí basketbalu po změnách v pravidlech po roce 1936.....	77
10	Závěr	79

Seznam zkratek	80
Referenční seznam pramenů a literatury	81

1 Úvod

V České republice se musí basketbal sklánět před hokejem a fotbalem, ve světě, a to hlavně v USA, je ovšem na samém vrcholu oblíbenosti. I v Evropě se tento sport těší velké popularitě. Mezi tyto státy patří například Španělsko nebo Litva. Čelní příčky pro favorizovaný, již zmiňovaný, hokej a fotbal v České republice je dán tradicí a úspěchy, kterých hráči z České a potažmo i z Československé republiky dosahovali a stále dosahují. Jako velmi malá země máme totiž značnou produkci hráčů na nejvyšší úrovni v těchto sportech. Ovšem vypadá to, že basketbal je v České republice posledních pár letech opět na vzestupu. Výrazně tomu pomáhají dobré úspěchy českých hráčů v zahraničních klubech a také stále lepší úspěchy reprezentačního týmu. Vždyť poprvé v samostatných dějinách ČR je možnost vybojovat účast na olympijských hrách v Riu. Po velkých úspěších společného Československého působení na mezinárodní scéně, přišly horší časy pro samostatnou Českou republiku, které by snad mohly být vystřídány těmi lepšími.

Výhodou oproti hokeji má basketbal i v dostupnosti a menší finanční náročnosti. Pro trénink není potřeba platit drahý led, ale pouze tělocvična, nebo hala. Hrát se dá i venku a je k tomu potřeba jen míč a koše. Basketbal je ovšem sportem zimním a oficiální utkání se konají pod střechou. V létě pak mají hráči chvíli volno před zahájením předsezonní přípravy.

Oproti fotbalu má basketbal možná lehkou nevýhodu tím, že již základní věci (driblíng nebo střela z běhu) jsou svázány pravidly a pro naučení jsou tyto základy o trochu těžší než kopání do míče. Fotbal tedy láká nejen svojí tradicí, ale také svojí dostupností, kterou jistě může basketbalu více než konkurovat.

Při výběru bakalářské práce nás ovlivnila minulost a přítomnost, která je neodmyslitelně spjata právě se sportem pod bezednými koši. Této hře se věnujeme již od dětství a díky ní jsme poznali mnoho skvělých lidí, navštívili krásná místa a mohli se učit nejen hře samotné, ale i všemu, co je s kolektivním sportem spojeno.

2 Metodologie

2.1 Cíle, úkoly a předmět práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zpracovat historii basketbalu od jeho počátků do roku 1945. Plnění hlavního cíle bylo rozděleno do několika dílčích úkolů.

1. Nastínit vzniku basketbalu, kdo se zasloužil o jeho objevení, jak se dále šířil, kdo měl na jeho šíření podíl a dále také, charakterizovat období, ve kterém se basketbal začal rozvíjet na českém území.
2. Zmapovat naprosté počátky basketbalu na území Československa a jak se zde postupně rozvíjel a kdo se o to zasloužil.
3. Popsat československý basketbal v letech 1920 až 1929 z hlediska: zájmu, provozování, sdružování a případných změn v pojetí hry.
4. Charakterizovat československý basketbal v období od roku 1930 do roku 1939 z pohledu vývoje a výsledků soutěží, které se v tomto rozmezí hrály na území Československa.
5. Nastínit vývoje basketbalu za protektorátu Čech a Moravy od roku 1939 do roku 1945 s důrazem na dění, které toto období poznamenalo a na následky, které tím vznikly.
6. Popsat úspěchy a neúspěchy Čechoslováků na mezinárodní basketbalové scéně do roku 1945.
7. Zachytit vývoj basketbalových pravidel a změny v pojetí hry basketbalu v závislosti na pravidlech a nových trendech. Pravidla byla brána z pohledu vývoje, od těch prvních, stanovených Jamesem Naismithem, až do podoby, kterou měla v roce 1940.

Z hlediska věcného se předmět práce zabývá historií basketbalu. Z hlediska časového je periodizace vymezena od roku 1891 do roku 1920, dále následuje období od roku 1920 do roku 1929, další období od roku 1930 do roku 1939 a poslední období v letech od roku 1939 do roku 1945. Z územního hlediska se práce v širším kontextu zabývá tehdejším územím Československé republiky, hlavně pak dnešním územím České republiky (Čechy, Morava a Slezsko). Z hlediska územního se práce také okrajově zabývá Evropou (Německem, Litvou, Lotyšskem, Polskem, Anglií, Monackým knížectvím, Francií, Itálií a Švýcarskem) a USA.

2.2 Použité metody práce

Metodologický přístup k této bakalářské práci byl založen především na analýze dobového tisku a literatury. Dále se opíral o informace z tištěných pramenů a využívá i ty internetové. Důležitým prvkem pro řešení bylo získání rozsáhlého souboru relevantních historických informací, faktů a věcných údajů.

Metody použité pro tuto bakalářskou práci byly voleny s důrazem na přispění k poznání souvislostí zkoumané doby, problémům a především v závislosti na získaných a studovaných pramenech. Jedná se tedy o standardní historické metody.

Metodu přímou, ta popisuje danou skutečnost pomocí jednoho či více pramenů. Jde tedy o prostý popis skutečnosti. Tato metoda má v této práci velké zastoupení. Bylo s její pomocí popsáno, jak se basketbal šířil ve světě, průběh a výsledky utkání.

Dále jsme využili metodu progresivní, která se ve velké míře shoduje s diachronním přístupem k historickému vývoji. Progresivní metoda zachycuje události ve sledu, v jakém šly za sebou, je to tedy od toho staršího k novějšímu. Sledujeme například nejdříve pravidla vydaná v roce 1923 a až poté pravidla vydaná v roce 1928. Jedná se o paralelní postup historikovi práce s historickým procesem.

Využito bylo i metody retrospektivní, která vychází ze znalosti důsledků událostí. Pokud víme, která událost měla vliv na budoucí vývoj, stane se naším předmětem zkoumání. Určujeme tak, co bylo pro vývoj důležité, a co by mělo získat větší pozornost při bádání. Pokud víme, že se hra změnila ve více ofenzivní zavedením půlící čáry a stanovením limitu na přenesení míče na útočnou polovinu, zabýváme se vývojem tohoto pravidla, které mělo na hru vliv. Této metody tedy bylo využito především při sledování změn pravidel. Jestliže známe následky (mnoho míčových ztrát a špatné umístění na turnaji), hledáme a mapujeme důvody. Ku příkladu na evropském mistrovství v Rize to byla změna pravidel.

A jako poslední jsou v této práci užity metody induktivní a deduktivní. Metoda induktivní vychází z jednotlivých faktů, až dospějeme k údajům obecnějším. Pokud tedy například známe pravidla (fakta), dle kterých se hrálo, můžeme si udělat obrázek o hře samotné (obecnější údaj). Po boku indukce je také dedukce, která je charakteristická zjišťováním daného tvrzení na základě odvozování z jednoho nebo více tvrzení za použití pravidel formální logiky. Pokud například víme, že dobré výsledky v soutěži byly podmíněny tréninkem ve vhodných podmínkách a víme-li, že YMCA Praha dosahovala dobrých výsledků, můžeme usoudit, že měli i vhodné podmínky. Těchto metod bylo využito hlavně v kapitole, která se zabývá pojetím hry.

2.3 Rozbor literatury

Z důvodů převažujícímu analytickému charakteru této bakalářské práce byla velká pozornost věnována literatuře, tištěným pramenům a periodikům. Předpokládaným a potvrzeným problémem byla nevyváženost a nerovnoměrnost výskytu potřebné tematiky v pramenech, literatuře, periodikách a na internetu. Tato nevyváženost se projevila ve věcném i časovém hledisku.

Jedním z hlavních zdrojů byla kniha napsaná Jakubem Bažantem a Jiřím Závozdou - *Nebáli se své odvahy*.¹ Kniha vyšla v roce 2014 a zabývá se českou basketbalovou historií od počátků do roku 1993. Tato publikace nám sloužila hlavně k zorientování ve sledu událostí. Členěná je podle roků a proto je velmi přehledná a události se zde dají velice snadno nalézt, pokud víme, kdy se staly.

Z tištěných pramenů a literatury jsme použili knihu *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*,² která, jak již vyplívá z názvu, se zabývá křesťanskou organizací YMCA. Sleduje její vznik a vývoj v Evropě i Severní Americe a hlavně mapuje sportovní dění různých sportovních odvětví v Československu v meziválečném období. Dílo je přehledné a potřebné informace se dají najít velmi snadno. Další tištěné prameny a literatura by se dala hromadně nazvat pravidla basketbalu. Patří sem právě dobová pravidla a pokyny k nácviku. Tyto zdroje se zabývají pravidly hry, které se v této práci věnujeme, a obsahují i obrázky, na kterých je vyobrazeno například hřiště nebo styly střelby. Pomocí těchto pramenů jsme si mohli udělat obrázek o vývoji a pojetí hry. Všechna pravidla mají velice podobnou strukturu a lze se v nich proto také dobře orientovat.

Další důležitý zdroj, ze kterého jsme čerpali, je sportovní ilustrovaný týdeník *STAR* (sportovní, tělocvičné a automobilové rozmanitosti).³ Toto obrázkové periodikum vycházelo od 2. března 1926 do 21. září 1938 v pražském vydavatelství zvaném Melantrich. Můžeme zde nalézt články o různých sportech, hlavně pak o lawn-tenisu, basketbalu a dále také například o volejbalu. Do týdeníku přispívali, jak redaktoři, tak také sami sportovní funkcionáři, trenéři a sportovci. Časopis pro sportovce tvořen sportovci se těšil velké obliby. V této práci jsou použita čísla, která vyšla v letech 1929 – 1937.

¹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia.

² Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA.

³ STAR, roč. 1929 – 1937.

Využili jsme i časopisu *Protein*,⁴ který vydává od roku 2001 YMCA a je dostupný i v elektronické podobě na internetu. Tento obrázkový časopis se zabývá historickými a současnými událostmi spojenými právě s organizací YMCA. Každý článek má svůj odkaz, lze si vybrat přesně, co čtenáře zajímá a mizí tak hledání článku v časopise v tištěné podobě.

Národní listy,⁵ jako dobové periodikum, bylo také užito. Z tohoto zdroje jsme se mohli dozvědět informace o basketbalových výsledcích z první i druhé ligy. Dále se zde nacházelo svědectví o působení ČOS nebo mezinárodním basketbalovém dění. Zprávy o basketbalu se v těchto listech nacházely v rubrice sport a hry, která měla své místo spíše na konci každého výtisku s kulturou nebo hospodářstvím. Hlavní prostor v rubrice je ovšem věnován spíše fotbalu, atletice a motosportu. Basketbal je zde velmi často v příspěvku s volejbalem. Národní listy jsou dostupné v online verzi na stránkách Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Konkrétně se jedná o výtisky od roku 1861 až do roku 1941.

Z archivních fondů byl použit *Národní archiv* a jeho fond YMCA. Tento fond obsahuje velmi různé informace a z oblasti sportu se jedná jen o velmi malý podíl.⁶ Dalším problémem tohoto pramene byla komplikovaná orientace a dostupné zprávy byly až od padesátých let, které jsou bohužel už za hranicí této práce. Mohli jsme se zde například dozvědět o letních táborech pořádaných YMCA.

Ze zdrojů internetových nám s touto prací pomohly stránky o YMCA, z kterých jsme se dozvěděli o vzniku a vývoji této organizace. Patří mezi ně <http://www.ymca.int/who-we-are/history/>,⁷ <http://www.ymca.int/who-we-are/history/basketball-a-ymca-invention/>,⁸ <http://www.ymcats.cz/cojeyymca.html>,⁹ <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>.¹⁰ Jako další byly použity stránky *FIBA*,¹¹ ze kterých jsme mohli čerpat soudobá pravidla basketbalu. Ze stránky

http://www.linguasport.com/baloncesto/internacional/eurobasket/1935_GENEVA_FS.htm

j jsme se dozvěděli průběh a umístění na ME v basketbalu v Ženevě.¹²

⁴ Protein, VII., 2006, č. 6.

⁵ Národní listy, roč. 1923 - 1941.

⁶ Národní archiv, Fond YMCA, Kartony 1 - 7.

⁷ YMCA International - WorldAllianceofYMCAs: History. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.int/who-we-are/history/>.

⁸ YMCA International - WorldAllianceofYMCAs: Basketball : a YMCA Invention. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.int/who-we-are/history/basketball-a-ymca-invention/>.

⁹ YMCA T.S. » Co je YMCA. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymcats.cz/cojeyymca.html>.

¹⁰ Historie - YMCA. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>.

¹¹ FIBA.com. (b.r.). Získáno 12. duben 2016, z <http://www.fiba.com/>.

¹² EuropeanChampionship 1935 (FinalStage). (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z http://www.linguasport.com/baloncesto/internacional/eurobasket/1935_GENEVA_FS.htm.

3 Nástin počátků basketbalu ve Spojených státech amerických a jeho šíření

3.1 Vznik basketbalu - James Naismith

Za zakladatele basketbalu je obecně považován James Naismith (*viz obrázek 1.*), který se narodil 6. listopadu roku 1861. Rodištěm mu bylo malé městečko Almonte v Ontariu v Kanadě, které leží jen pár kilometrů od hlavního města jménem Ottawa. Když mu bylo pouhých osm let, jeho dětství poznamenala smrt obou rodičů. Tato smutná událost zapříčinila to, že ho poté vychovával jeho strýc.¹³

Na McGill University získal titul z teologie a dále pokračoval ve studiu na YMCA International Training School v Massachusetts, která byla později pojmenována Springfield College. Po absolvování na škole zůstal jako učitel.¹⁴

Naismith, jako učitel tělocviku, dostal úkol od Dr. Luthera Gulicka, aby vymyslel sport, který by mohli žáci provozovat v hale v zimním období. Po několika nezdařených pokusech se mu v roce 1891 podařilo vymyslet hru, kterou díky kombinací ostatních sportů konečně zaujal. Pravidla sepsal na papír a vyvěsil na nástěnku. Žáci si pravidla před hodinou přečetli a poté jako první tento nový sport vyzkoušeli. Hráli proti sobě dva devítičlenné týmy, protože Naismith vedl třídu s osmnácti žáky. Hra, kterou známe dnes, tedy pět na pět přišla na svět až v roce 1895. Kovová obroučka se objevila teprve v roce 1906 a tak Naismith připevnil na spodek běžecké galerie koše na broskve. Hrál se s fotbalovým míčem. Přesné datum této události bylo 21. prosince 1891.¹⁵

Naismith pokračoval v rozvíjení sportovní hry, kterou pojmenoval „Basketball“, a pravidel dalších pět let. Město Springfield opustil, aby se stal ředitelem tělesné výchovy v Denveru pro YMCA¹⁶ a také, aby mohl získat doktorát v oblasti medicíny.¹⁷

Dr. Naismith i se svou ženou navštívil olympijské hry v roce 1936. V tomto roce se totiž basketbal stal jednou z olympijských disciplín. James Naismith zemřel v 78 letech v roce 1939.¹⁸

¹³ YMCA International - WorldAllianceofYMCAs: Basketball : a YMCA Invention. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.int/who-we-are/history/basketball-a-ymca-invention/>.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ YoungMen's Christian Association (Křesťanské sdružení mladých mužů)

¹⁷ YMCA International - WorldAllianceofYMCAs: Basketball : a YMCA Invention. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.int/who-we-are/history/basketball-a-ymca-invention/>.

¹⁸ Tamtéž.

Obrázek 1. James Naismith¹⁹

3.2 Šíření basketbalu z USA do Kanady a Evropy

Dne 15. listopadu 1892 časopis Triangle publikoval první pravidla basketbalu a tento sport se začal šířit nejen v USA, ale také v Kanadě a díky členům YMCA i v celém světě. V Evropě se o vůbec první utkání postaral Mel Rideout, ten po absolvování studií ve Springfieldu působil jako ředitel YMCA v Paříži a to celých pět let. První utkání se tedy logicky uskutečnilo ve Francii v tělocvičně YMCA 27. prosince 1893 v ulici Rue de Trévise 14. Mel Rideout poté, jako francouzský delegát, představil tuto hru v Anglii na výročním setkání YMCA.²⁰

V roce 1904 na olympijských hrách v Saint Louis byl basketbal ukázkovým sportem. Odehrály se zde turnaje univerzit, amatérů, středních a základních škol. Svojí premiéry na OH²¹ se tento nádherný sport dočkal v roce 1936 v Berlíně. Vůbec první mezinárodní klání se uskutečnilo mezi týmy ruské sportovně-spoločenské sdružení Maják St. Petersburg a YMCA America Team. Zápas se odehrál v Petrohradě roku 1909, tým YMCA odešel z klání jako poražený.²²

Dalšími, kdo přispěl k šíření basketbalu v Evropě, byli kromě YMCA od roku 1917 americké jednotky, které byly zapojeny do boje I. světové války. A to díky tomu, že společně

¹⁹ James NaismithFacts, information, pictures | Encyclopedia.com articlesabout James Naismith. (b.r.). Získáno 15. duben 2016, z http://www.encyclopedia.com/topic/James_Naismith.aspx.

²⁰ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 16.

²¹ OH - Olympijské hry

²² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 16.

s jednotkami přicestovaly stovky instruktorů tělocviku a ti basketbal znali velmi dobře. Mezinárodní tělovýchovná škola YMCA v Ženevě měla zásadní vliv na rozvoj košíkové v Evropě. Ředitelem této školy byl Dr. Emer Berry. Berry se společně s Williamem Jonesem, který byl jeho studentem a později se stal generálním sekretářem a Léonem Bouffardem, který byl průkopníkem basketbalu ve Švýcarsku, zasloužil o osamostatnění basketbalu. Basketbal totiž do této doby spadal pod Mezinárodní atletickou federaci. Dále jim patří díky za založení Mezinárodní basketbalové federace, kterou založili 18. 6. 1932 v Ženevě.²³

3.3 Vznik, vývoj a cíle organizace YMCA

YMCA (YoungMen's Christian Association) byla založena dvanácti přáteli v čele s mladým obchodním příručím Georgem Williamsem (*viz obrázek 2.*) v roce 1844 v Londýně v Anglii.²⁴ Cílem sdružení bylo žít dle křesťanských zásad, s důrazem na vzdělanost, na zlepšování životní situace mladých lidí a hodnotné trávení volného času.²⁵

Obrázek 2. George Williams²⁶

YMCA (*viz obrázek 3.*) se v roce 1851 rozšířila z Londýna postupně do celé Anglie, Skotska, Irska, Austrálie, Kanady a Jižní Afriky. Po několika letech se sdružení dostalo do Bostonu a také do dalších míst v USA. Představitelé devíti států v Paříži založili v roce 1855 Světovou alianci YMCA. Tato aliance vyjádřila směr YMCA dokumentem nazývaným Pařížská báze.²⁷

²³ Tamtéž, s. 17.

²⁴ YMCA International - WorldAllianceofYMCAs: History. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.int/who-we-are/history/>.

²⁵ YMCA T.S. » Co je YMCA. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymcats.cz/cojeymca.html>.

²⁶ Historie - YMCA. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>

²⁷ Tamtéž.

Ke konci devatenáctého století se YMCA rozšířila prakticky do celého světa včetně mnoha států Jižní Ameriky, Asie a Evropy. K roku 1894 měla YMCA přes 500 tisíc členů ve 34 zemích a jejího hlavního zakladatele v tom samém roce povýšila královna Viktorie do rytířského stavu. George Williams byl také jmenován za jeho životní dílo městskou radou Londýna čestným občanem města.²⁸

Na území České republiky se toto sdružení dostalo díky tomu, že za první světové války vysílala YMCA dobrovolníky na bojiště a do zajateckých táborů a obětaví dobrovolníci zůstávali s vojáky, dokonce i po skončení války.²⁹

Obrázek 3. Znak sdružení YMCA³⁰

3.4 Charakteristika období 1897-1945 na českém území z pohledu územního, politického, společenského a hospodářského

První zmínky o košíkové na území dnešní České republiky jsou z roku 1897. V této době patřila dnešní Česká republika, jako Království české (Čechy) do Rakousko-Uherské monarchie. Společně s Čechy se k císařským zemím řadilo Království dalmatské, Království haličsko-vladiměřské (Halič), Arcivévodství Rakousy pod Enží (Dolní Rakousko), Arcivévodství Rakousy nad Enží (Horní Rakousko), Vévodství bukovinské, Vévodství korutanské, Vévodství kraňské, Vévodství salzburské, Vévodství slezské, Vévodství štyrské, Markrabství moravské (Morava), Okněžněné hrabství tyrolské, Rakouské přímorie a Vorarlbersko. Hlavním městem Království českého byla Praha, která měla k roku 1910 668 tisíc obyvatel. Čechy měly k roku 1910 6 769 tisíc obyvatel při rozloze 51 948 km².³¹

²⁸ Historie - YMCA. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>.

²⁹ YMCA T.S. » Co je YMCA. (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z <http://www.ymcats.cz/cojeymca.html>.

³⁰ RODINNÉ CENTRUM YMCA. (b.r.). Získáno 15. duben 2016, z <http://www.rodinne-centrum-ymca.cz/>.

³¹ Rakousko-Uhersko. (2016, duben 4). In *Wikipedie*. Získáno z <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rakousko-Uhersko&oldid=13526689>.

Ke konci 19. století se České země postupně stávaly oblastí s nejlepším průmyslem v Rakousku. Velmi vhodné přírodní podmínky byly dány dostatkem uhlí a železné rudy, dále zde také byl i dostatek dělníků. Velkým rozmachem se mohl těšit těžký průmysl (strojírenství a železářství), který zakořenil hlavně na Ostravsku, v Plzni a na Kladně. Dále se rozvíjel i zemědělský a chemický průmysl. Výroba, která stoupala, kladla samozřejmě větší nároky i na dopravu, která se také intenzivně rozšiřovala. Hlavně byly budovány železnice. S tím, jak se rozvíjel obchod, vznikaly české peněžní ústavy, prvním z těchto ústavů byla Živnostenská banka v Praze.³²

Obrázek 4. Vlajka Království českého³³

Po rozkvětu ovšem přišel útlum, který byl způsoben první světovou válkou, která vedla ke vzniku první Československé republiky. Válka byla Rakousko-Uherskem vyhlášena 28. července 1914 a to v Srbsku, jako odpověď na atentát, který uskutečnili srbští nacionalisti 28. června na Františka Ferdinanda d'Este, následníka rakousko-uherského trůnu. Srbsku vystoupilo na pomoc Rusko a do konfliktu se zapojilo i Německo, které vyhlásilo válku Rusku a Francii. Anglie naopak vyhlásila válku Německu, které zaútočilo na Belgii a porušilo tak neutralitu Belgie, která byla zaručována zvláštními smlouvami s Anglií a Francií. Po vyhlášení dalších válek na základě spojeneckých smluv proti sobě stanul Trojspolek neboli ústřední mocnosti (Rakousko-Uhersko, Itálie a Německo) na straně jedné a na druhé straně Dohoda (Anglie, Rusko, Francie), ke které se postupně připojovaly další státy. Na stranu Trojspolku se přidalo Turecko, Itálie ovšem v roce 1914 přešla k Dohodě. Na Dálném východě se zapojilo do konfliktu Japonsko. Japonsko vyhlásilo válku Německu a zaútočilo

³² Olivová, V. (2008). *Dějiny nové doby 1848 - 2008*. Velké Bílovice: TeMi CZ, s. 27.

³³ Rakousko-Uhersko. (2016, duben 4). In *Wikipedie*. Získáno z <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rakousko-Uhersko&oldid=13526689>.

na opěrné body, které měli Němci v Číně. Celý svět tak čelil krvavé a neúprosné válce, která skončila až v roce 1918.³⁴

Obrázek 5. Erb Království českého³⁵

Čeští vojáci byly posláni na východní frontu a museli tak bojovat proti Rusům, se kterými měli společnou slovanskou tradici. Proto byly porážky vojsk Rakouska-Uherska v roce 1914 a 1915 přijímány v českém národě s nadějí. Některé pluky dokonce dezertovaly do ruských řad, jednalo se o 28. pražský pluk a 36. mladoboleslavský. V zemi se dále formovala tzv. Maffie, což byla tajná protirakouská organizace v Čechách, která usilovala o samostatný Československý stát.³⁶

V roce 1918 bylo Rakousko-Uhersko rozvráceno politicky, hospodářsky i národně. Na vině bylo vyčerpání válkou a důsledkem byla krize uvnitř habsburské monarchie. Rozsáhlá stávková hnutí, ke které došlo v lednu 1918, toho byla jen důkazem.

V Praze téhož roku ovšem až v červnu začaly přípravy k převratu. Byl vytvořen Národní výbor. Prvními kroky k ustanovení Československa bylo oficiální ustanovení prozatímní vlády, ke kterému došlo 14. října 1918 v Paříži. V čele stál T. G. Masaryk a ministrem zahraničních věcí a vnitra se stal Edvard Beneš. Trikolóra červenobílé prapory zavlály v Praze až 28. října a lid mohl začít provolávat slávu samostatnému československému státu. Národní výbor převzal funkci provizorní vlády. Versailleský systém, který vznikl z mírové poválečné konference konané v zrcadlové síni paláce ve Versailles ve Francii, měl zásadní význam pro stabilizaci a vývoj československého státu. Území Československa tvořily historicky české země, Slovensko a Podkarpatská Rus.

³⁴ Olivová, V. (2008). *Dějiny nové doby 1848 - 2008*. Velké Bílovice: TeMi CZ, s. 37.

³⁵ Rakousko-Uhersko. (2016, duben 4). In *Wikipedie*. Získáno z <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Rakousko-Uhersko&oldid=13526689>.

³⁶ Olivová, V. (2008). *Dějiny nové doby 1848 - 2008*. Velké Bílovice: TeMi CZ, s. 45.

Poválečná krize byla koncem dvacátých let vystřídána všestrannou prosperitou. Alois Rašín, ministr financí, provedl měnovou reformu, která měla i v Československu vést k lepším zítřkům. Dále byla provedena reforma pozemková, která vykupovala půdu a za výhodných podmínek ji rozdělovala mezi střední rolníky i mezi některé bezzemky. Jako zářný příklad vzrůstajícího průmyslu můžeme uvést obuvnickou firmu Tomáše Bati, označovaného za „evropského Forda“. Rozkvětu se dočkala i věda a kultura. Školství byla věnována velká pozornost, protože základním bohatstvím od národního obrození byla vzdělanost. Vyrovnáním školní docházky na osm pomocí tzv. malého školského zákona z roku 1922, protože na Slovensku byla doposud šestiletá docházka, byla důležitým prvkem ke zlepšení školského systému. Z kultury se rozvíjelo amatérské divadlo, své diváky si začal získávat film a rozhlas, nový vynález, se také rychle šířil.

Sport samozřejmě nezaostával. Sokol, Orel, Dělnická tělovýchovná jednota, Federace dělnických tělovýchovných jednot, Německý turnerský svaz, Junák a také YMCA svou činností velmi pomáhaly a sport rozvíjely.

Bohužel se ve světě začal rýsovat dalším problém a to - fašismus, který měl svůj domov v Itálii a Německu. Dále se začala i hroutit kapitalistická ekonomika, která po tzv. černém pátku ke konci roku 1929 zapříčinila hospodářskou krizi. Československo pocítilo krizi nejvíce mezi roky 1932 a 1933. Pokles průmyslové výroby v porovnání s rokem 1929 byl až o 40% horší. Krize postihla všechna odvětví a tím pádem i všechen lid. Snižování mezd, práce jen 2 až 3 dny v týdnu, to jsou jen některé příklady dopadu krize. Největší dopad měla krize ovšem na dělníky a rolníky, ti se snažili demonstracemi a stávkami svojí situaci zlepšit. Nově vytvořená vláda v čele s Janem Malypetrou začala uskutečňovat reformní program, který měl vést k překonání krize i s jejími důsledky. Vláda byla vytvořena v říjnu 1932 a průběh krize opravdu zmírnila.³⁷

Krize využil i Hitler, který za pomoci propagandy a příslibů pomoci z krize získával na svou stranu čím dál více přívrženců. Ve třicátých letech Německá nacionálně socialistická strana (DSNAP) zesílila v Československu svojí činnost a připravovala se na provedení puče v republice. Přípravy byly naštěstí odhaleny a nacističtí funkcionáři stanuli před soudem. V říjnu 1933 byla tato strana zakázána. Fašismus se bohužel všemožně dral nahoru, hlavně tedy v Německu.

Dne 28. září 1938 se měl uskutečnit Hitlerem ohlášený útok na Československo. Československá republika se opírala o spojení, které měla uzavřené s Francií a Sovětským svazem. Všichni se tedy připravovali na válku a do pohraničí byli hromadně posíláni vojáci.

³⁷ Tamtéž.

Mobilizovali se i českoslovenští spojenci. Všechno ovšem změnila konference v Mnichov, ke které Čechoslováci nebyli přizváni a zástupci z Německa, Anglie, Francie a Itálie tak rozhodli za ČSR. Podpis čtyř velmocí rozhodl o budoucnosti Čechoslováků. Československo se muselo vzdát pohraničních oblastí ve prospěch Německa, dále podstoupit část Těšínska ve prospěch Polska a Maďarsku Podkarpatskou Rus a jižní Slovensko. Vznikla tak tzv. druhá republika, která trvala až do října 1939, tedy do vojenské a politické likvidace Německem. Vedoucí postavení zaujímal Konrad Henlein. České obyvatelstvo bylo vystaveno perzekuci a prchalo do vnitrozemí. Prezidentem státu se sta JUDr. Emil Hácha 30. listopadu 1938 poté, co Edvard Beneš 5. října abdikoval. Schůzka nového prezidenta s Hitlerem vyústila v podpis listiny, ve které se Československá republika vydává Německu. 15. března 1939 ihned ráno začala německá okupace. Nenasytný Hitler napadl poté 1. září 1939 Polsko a dal tak po jednadvaceti letech míru pokyn k válce.³⁸

Na jedné straně tak stanula Německá říše, Japonsko a Itálie společně s Maďarskem Rumunskem, Bulharskem a Thajskem a na straně druhé Spojené království Sovětský svaz, Spojené státy, Čína a Francie společně s Polskem, Jugoslávií, Československem a dalšími. V období války Německo české země hospodářsky vykořisťovalo. Jednalo se hlavně o zemědělství a průmysl. Majetek byl Němci konfiskován a vyvlastňován. K. H. Frank dokonce vypracoval plán, který měl za úkol postupně zlikvidovat český národ, ke kterému nakonec nedošlo. Politické ústředí, Obrana národa a Petiční výbor Věrní zůstaneme vytvořily tzv. Ústřední výbor odboje domácího (ÚVOD), který, jak již napovídá název, se podílel na odboji proti Hitlerovu utiskování. 9. května 1945 začala německá vojska prchat před sovětskými tanky, které přijely Československo osvobodit. Posledním evropským aktem druhé světové války, bylo osvobození Prahy. Nejdříve kapitulovalo Německo, které bylo následováno Japonskem, a spojenci se mohli těšit z vítězství a hledět k lepším zítřkům.³⁹

³⁸ Tamtéž.

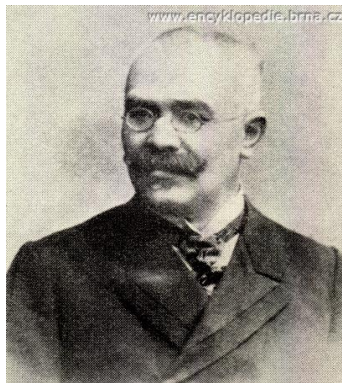
³⁹ Tamtéž.

4 Počátky basketbalu v českých zemích

4.1 Premiéra na gymnáziu ve Vysokém Mýtě a přínos profesora Jaroslava Karáska v rozvoji basketbalu v začátcích československého basketbalu

O první basketbalovou ukázkou v českých zemích se zasloužil učitel tělesné výchovy Jaroslav Karásek (viz obrázek 6.). Stalo se tomu ve Vysokém Mýtě na podzim v roce 1897 na veřejných slavnostech školní mládeže.⁴⁰ V rámci těchto slavností byla Karáskem zorganizovaná první veřejná ukáзка košíkové na území dnešní České republiky. Pravidla v té době ještě nebyla jasně stanovena a koše postrádaly desky, to ovšem na podstatě věci nic nemění. Pravidla stanovil až o rok později Josef Klenka (viz obrázek 7.), což byl pražský učitel a dále řídil Spolek pro pěstování her české mládeže. K větší popularizaci a rozvoji košíkové došlo ovšem teprve po roce 1918 díky křesťanskému sdružení YMCA.⁴¹

Ve své publikaci Sport a jeho význam z roku 1909 Karásek píše: „Podle americké hry „basket bal“ (házená do koše) zavedena byla u nás velmi rušná hra „košíková“, kterýž u mládeže obojího pohlaví a každého věku došla neobyčejné obliby. Poprvé v Čechách hrána byla veřejně na slavnosti pro mládež školní ve Vysokém Mýtě v roce 1897, kdež zavedl spisovatel této stati.“⁴²

Obrázek 6. Jaroslav Karásek⁴³

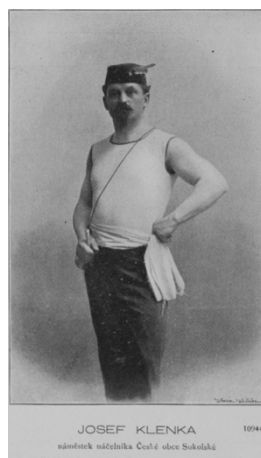
⁴⁰ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 20.

⁴¹ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 48.

⁴² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 20.

⁴³ Encyklopedie dějin města Brna. (2004). [Text]. Získáno 15. duben 2016, z http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=3847.

Za svůj vzor považoval Karásek, jako mnoho dalších, řeckou kulturu a to hlavně kvůli tzv. kalokagathii, což je výraz pro rozvoj krásy, jak tělesné stránky člověka, tak také té duševní. Rád cestoval a měl rád i sport, toho vedlo k jeho výpravě do USA⁴⁴. Tam ho velice zaujaly nové sporty, které v Evropě zatím známé nebyly. Z této výpravy si přivezl nejen tyto sporty, ale také nářadí a náčiní, které poté začal zavádět doma. Někdy okolo roku 1896 byl Karáskem založen Spolek pěstování her mládeže. Dále po dohodě s inspektorem a profesorem Josefem Klenkou objednal pro městskou školu právě ve Vysokém Mýtě míče a sportovní náčiní pro košíkovou, kriket a další sporty. Své žáky učil samozřejmě i košíkové a dalším sportům. Košík o průměru půl metru se sítkou umístil na stojan ve výšce dvou metrů. Aktéři byli rozděleni na dvě poloviny a jejich počet byl libovolný. Hřiště o velikosti asi dvou arů bylo zbaveno co nejlépe nerovností, aby se předešlo zraněním.⁴⁵

Obrázek 7. Josef Klenka⁴⁶

V roce 1888 se Jaroslav Karásek stal řádným profesorem na státním vyšším gymnáziu v Brně. Karásek samozřejmě propagoval i další sporty a také je autorem mnoha publikací o tělovýchově např. O cvičení dospělých a další.⁴⁷

4.2 Joseph Amos Pipal a jeho přínos československému sportu

Josef Klenka, učitel tělocviku při c. a k. českém Reálném gymnáziu v Praze I publikoval v roce 1889 v časopise Sokol, který začal vycházet již od roku 1871, první česky

⁴⁴ USA - United States of America (Spojené státy americké)

⁴⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 20.

⁴⁶ Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. | Digitalizovaný archiv časopisů | ZlataPrahaII/18.1900-1901/36/423.png. (b.r.). Získáno 15. duben 2016, z

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/18.1900-1901/36/423.png>.

⁴⁷ Tamtéž.

sepsaná pravidla hry Házená do koše /Košíková/. Klenka přepracoval první vydaná pravidla v úpravě od Allena Sergeanta, což byl americký vychovatel a trenér. Tato pravidla se dala nalézt v roce 1900 v publikaci Tělocvičné hry pro dívčí školy.

V pravidlech je například rozměr hřiště, který dle Klenky měl být obdélník o délce 20 m a šířce 10 m (okolo hracího obdélníku mělo být po každé straně ještě metr volného místa). Dále již určuje počet účastníků, na dvě poloviny buď po pěti, sedmi, či devíti a to dle velikosti hřiště, které je v jaké dispozici. Klenka dále popisuje koš jako jakýsi sáček na ryby upletený z motouzu, který má nahoře otvor, který tvoří obruč ve tvaru kruhu o průměru 45 cm. Výška koše byla stanovena na 3 m od země. Zajímavostí oproti dnešnímu pojetí je Klenkovo rozdělení hřiště na třetiny a dále rozdělení hráčů na obránce, dva strážce, tři středové hráče a tři předáky, kteří jsou vedeni „házečem“. Dále si každé družstvo mělo zvolit svého náčelníka (kapitána), který bude družstvo zastupovat. Míč pro košíkovou měl být jakýkoliv kulatý nadutý míč, který se používá k jiným hrám.

Hra byla rozdělena na dva poločasy, kdy v každém poločase bylo cílem vsítit míč do soupeřova koše a mít tak na konci zápasu více bodů než soupeř. Každý z poločasů začínal vhozením míče mezi dva soupeřící hráče, ti museli míč odpinkout a tím dali pokyn pro spoluhráče ke hře. Stejně se měl uvádět míč do hry po každém docíleném koši a také pokaždé, když se dostal míč ze hry. Míč se měl chytat a držet jakýmkoliv způsobem, také mohl být jakýmkoliv způsobem házen nebo tlučen jednou nebo oběma rukama a všemi směry. Do míče se nesmělo kopat a udeřit pěstí, což je pravidlo, které se dochovalo až do dnešní doby. Že se mělo jednat o bezkontaktní hry dokazuje pravidlo, které uvádí, že se míč nesměl vyrážeti, tahati, škubeť nebo jinak brát soupeři. Tahat, držet, strkat nebo srážet se nesměli ani hráči mezi sebou. S míčem se dále nesmělo běhat a také jej hráč nesměl mít v držení déle jak pět vteřin. Hráčům bylo doporučováno zůstat ve své třetině.

Dle těchto pravidel si můžeme udělat jakýsi brázek o hře této doby. Pohyb míče mohl být rychlý, pokud se dodržovalo pravidlo pěti sekund. K vidění tak mohlo být velmi mnoho nahrávek a uvolňování bez míče. Hráči měli omezený pohyb pouze na své třetině. Na dnešní dobu nezvyklé časté vhazování soudce (rozhodčího) mezi dva hráče na plynulosti hry jistě nepřidalo.⁴⁸

Američtí vojenští sportovní instruktoři zaváděli pro zpestření basketbal do přípravných kurzů pro atlety. To vedlo k tomu, že se basketbal, jako jedna z „amerických her“ dostávala více a více do povědomí sportovců a širší veřejnosti v Československu brzy po vytvoření

⁴⁸ Tamtéž, s. 21 a 22.

republiky.⁴⁹ Celkově se snažili o vzdělání široké veřejnosti ve sportovní oblasti, tomu měli pomoci i kvalitní přednášející ze zahraničí.⁵⁰

První kurz amerických her v ČSR⁵¹ se konal od 1. do 11. května 1919 v Žilině a přítomen byl i jeden z prvních propagátorů košíkové a člen YMCA v ČSR J. A. First. Tento kurz pořádala YMCA pro instruktory sportovních her lehké atletiky ve vojenských domech.

Další, tedy v pořadí druhý, kurz uspořádalo Ministerstvo národní obrany na podzim roku 1919. Jako hlavní instruktor byl zvolen Čechoameričan J. A. Pipal, ten měl dozor nad atletickými soutěžemi na tzv. Pershingově olympiádě v Paříži. Kurz byl ukončen Pipalem 17. listopadu 1919 veřejným cvičením v žižkovské sokolovně. Nejdříve byly k vidění základy lehkootletických cvičení a na závěr vedl J. A. Pipal americké hry. Nejspíše se jednalo o první řízené utkání košíkové pod střechou, na opravdové koše a regulérní desky na území tehdejšího Československa. Jisté je, že první regulérní utkání, tentokrát venkovní, bylo sehráno 4. července 1920 v Praze na Letné (sokolské cvičiště) a to opět pod vedením J. A. Pipala. Na tento den připadá největší národní svátek USA, kterým je Den nezávislosti.

Pipal, který v Kalifornii vyučoval na Occidental College, se do Československa dostal právě přes YMCA, když působil jako instruktor v americké armádě, na jaře roku 1919. Domů se profesor Joseph Amos Pipal vrátil 5. července 1921. Za svého působení v Československu dostal například nabídku vrchního dozoru nad přípravou českoslovenkých reprezentantů pro olympijské hry v roce 1920, které se konaly v Anverpách.⁵² Jeho práce byla v Československu patrná i třicet let po jeho návratu domů.⁵³

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Národní archiv, fond YMCA, č. kartonu 5, signatura 12, Y. M. C. A. - subvence pro rok 1927.

⁵¹ ČSR - Československá republika.

⁵² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 24.

⁵³ Národní archiv, fond YMCA, č. kartonu 4, signatura 8.

5 Historie československého basketbalu v letech 1920-1929

5.1 Nástin vzniku a prvních kroků ČVBS

Československý volejbalový svaz, který vznikl v roce 1923, v roce 1924 rozšířil své aktivity o basketbal a změnil svůj název na Čs. volejbalový a basketbalový svaz (ČVBS). V přibližně deseti klubech působilo tehdy v roce 1924 asi 100 hráčů. První předseda Čs. volejbalového svazu a také i ČVBS⁵⁴ byl Josef Antonín First, který byl zároveň vedoucí odboru YMCA v Praze. Po odjezdu J. A. Firsta do USA v roce 1926 se stal předsedou František Smotlacha.⁵⁵

Největší a skoro by se dalo říci i jediný zájem o basketbal přicházel z YMCA a vysokých škol. Emil Velenský popisuje tuto situaci na začátku dvacátých let tak, že tito sportovci vytvořili intelektuální jádro rodícího se basketbalu.⁵⁶

Smutnou událostí bylo usmrcení L. W. Riese roku 1940 v Belgii. Riess byl u kolébky basketbalu v Československu, ale bohužel byl zastřelen nacisty při pomáhání zajatcům k útěku. František M. Marek ředitel YMCA se stal prvním náčelníkem (řídícím svazové soutěže). Sídlo svazu bylo v Praze na Národní třídě 14.⁵⁷

Dalším předsedou, který působil od roku 1936 do roku 1945, po dobu společného zastřešení volejbalu a basketbalu, byl JUDr. Alexander Plecítý. Na pozici náčelníka se postupně ve stejném období střídali Vladimír Milka, profesor Karel Hala, Václav Jeřábek a Richard Krombholz.⁵⁸

K roku založení měl Československý volejbalový a basketbalový svaz sdružovat 10 klubů hrajících košíkovou a 106 členů. V prvních letech jej vedli hlavně hráči YMCA.⁵⁹

Nejmocnější a zároveň největší tělovýchovná organizace v Praze i v celé republice Sokol dlouho svazové soutěže přehlížel a měl je pouze za doplňkové ke gymnastice. Soutěže ČVBS byla Českou obcí sokolskou (ČOS) ignorována a dokonce účast sokolů ve svazových soutěžích byla zakazována. Za průlomový rok vztahu Sokola ke košíkové a odbíjené se považuje rok 1933, kdy byla uzavřena dohoda o spolupráci mezi ČOS⁶⁰ a ČVBS. ČOS uznala ČVBS jako jediného reprezentanta ČSR pro basketbal a odbíjenou na mezinárodní úrovni.

⁵⁴ ČVBS - Český volejbalový a basketbalový svaz.

⁵⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 28.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ ČOS - Česká obec sokolská.

Přebory ČOS se pak již hráli podle svazových pravidel a řádů. Hráči sokola měli i nadále svoji vlastní registraci, ale pro možnost účastnit se mistrovství ČR⁶¹ museli mít potvrzení od ČVBS. ČVBS převzal od Sokola organizační strukturu sokolských soutěží a také územní rozdělení na okrsky, župy a země.⁶² Soutěž o přeborníka ČOS se ovšem držela dál a její obliba se stále zvětšovala.⁶³

V Praze se basketbal provozoval v krytých prostorách (Strakova akademie a Marathon v Černé ulici) i na improvizovaném letním hřišti na Kampě. Dobrá výkonnost hráčů byla potvrzena i nejlepším střelcem Vysokoškolského týmu, který neměl trenéra ani tělocvičnu, Janem Křížkem. Tento střelec zaznamenal v zápase proti Sokolu Pražskému 24 bodů z celkového počtu 34 bodů svého týmu a porazili tak Sokol 34:5.⁶⁴

Košiková se rozvíjela i na Slovensku. V témže roce tam byla Jánem Kopalem a F. M. Markem vydána pravidla košíkové a první hřiště tam patřila YMCA Bratislava a tamní Obchodní akademii.⁶⁵

5.2 Vznik prvních basketbalových klubů a rozvoj basketbalu v ČSR

K rozšíření košíkové z Prahy a Bratislavy do dalších měst došlo v letech 1922 a 1923. Na Slovensku to byla města jako Banská Bystrica nebo Lučenec. V Čechách k těmto městům patřil především Hradec Králové, dále pak Kladno a Kolín. Na Moravě to bylo hlavně Brno, Olomouc, Znojmo a Kroměříž, která v roce 1923 uspořádala turnaj v košíkové o mistra Moravy. Vše probíhalo pod záštitou YMCA, které měla k roku 1923 1753 chlapců hrajících basketbal.⁶⁶ Na turnaji o mistra Moravy se objevilo pět družstev a ve finále přehrál družstvo YMCA Olomouc pořadatele 13:11.⁶⁷

Vydáním nových pravidel sportovních her přispěla YMCA významně k rozvoji československého basketbalu. Postavení tělocvičny pro košíkovou YMCA v Praze Na Poříčí v roce 1928 změnilo až doposud neorganizovanost a nesoustavnost tréninku.⁶⁸ YMCA tak navázala na stavbu moderních hřišť z roku 1921 v Praze a Bratislavě.⁶⁹

Pomalejší rozvoj košíkové v Československu byl zapříčiněn špatnou dostupností vybavení. Vybavení bylo dále také drahé a pořádně se nevědělo, jak má přesně vypadat. Sokol

⁶¹ ČR - Česká republika.

⁶² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 28.

⁶³ Národní listy, roč. 1935, č. 151, s. 5.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

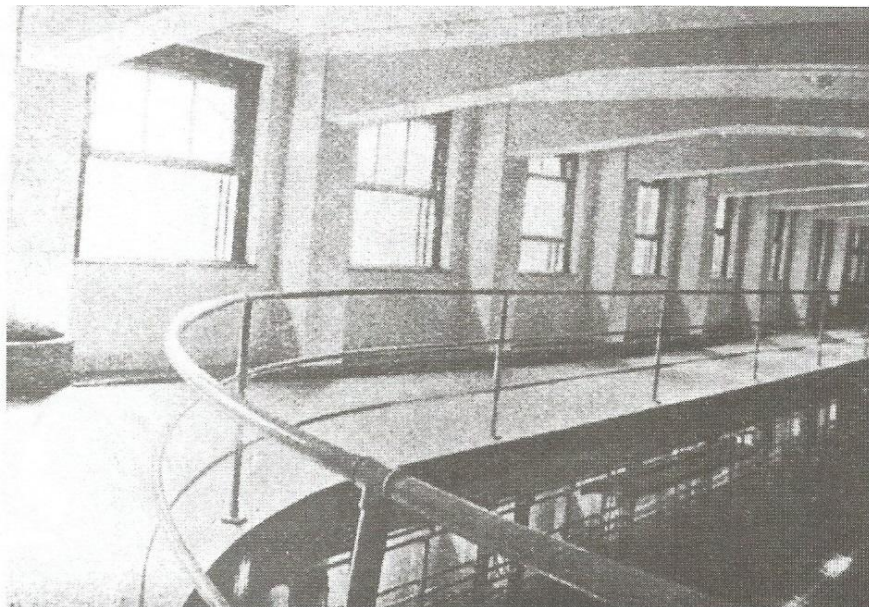
⁶⁶ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 48.

⁶⁷ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 30.

⁶⁸ Tamtéž, s. 31.

⁶⁹ Národní archiv, fond YMCA, č. kartonu 1, signatura 1, YMCA v prvním desetiletí 1921 - 1931.

v tomto období míčovým hrám také nefandil a bylo to odůvodňováno tím, že by mohli košíkáři zničit vybavení tělocvičen v sokolovnách. YMCA naopak sport velmi podporovala a basketbal obzvláště.⁷⁰

Obrázek 8. Běžecký ochoz nad tělocvičnou Paláce YMCA v Praze⁷¹

A bylo to právě založení družstva YMCA, které inspirovalo vznik dalších týmů. K těmto nově založeným týmům patřil například Uncas Praha, Jiskra, Sázava a Mohykán.⁷² Předsedou Uncas Praha se stal Otakar Člupek, který byl dalším propagátorem basketbalu. Cílevědomou přípravu začaly praktikovat vysokoškolské celky Marathonu Praha a Strakovky. Za nedlouho se k nim přidaly i sokolské týmy Žižkova, Dejvic a Sokola Pražského. Basketbal se dále rozvíjel na Kladensku. Tam vznikla družstva YMCA a SK⁷³ Kladno. Brzy vznikl v Bratislavě BSK⁷⁴ Winnetou.⁷⁵

⁷⁰ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 31.

⁷¹ TEP pražské Ymky, V., 1932, č. 1, s. 2.

⁷² Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 48.

⁷³ SK - Sportovní klub.

⁷⁴ BSK - Basketbalový sportovní klub.

⁷⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 31.

Obrázek 9. Mladí basketbalisté a střeše⁷⁶

Dominanci měla pražská YMCA postavená na cizincích, členy této mezinárodní organizace. Dále tento tým měl k dispozici svou tělocvičnu a trénovat mohli i na střeše své budovy. Mezi Čechy v samém počátku patřili pouze Jakub Strádal a Ludvík Dvořáček. Brzy poté se ovšem přidali další jako například Prokop Franc, Alois Dvořáček a další. Mezi cizince v týmu YMCA patřili Estonci (Braman a Haitoff), Lotyš (Towarski), Čechoameričan (Brusil). Mezi první soupeře YMCA Praha se zařadilo YMCA Kladno, které Praha porazila dvakrát (5:3 a 6:4). Nízké skóre mělo nejspíše příčinu ve způsobu hry. Kombinovalo se do té doby, dokud některý hráč neměl výhodné postavení a poté vystřelil. Věci, jako jsou driblink nebo únik s míčem a střelba ve výskoku, se tehdy ještě nepraktikovaly. Střílelo se ze střední a dlouhé vzdálenosti. Mezi útočníky a košem, na který se útočilo, bylo celé bránící družstvo. Dále se dodržovalo rozdělení na dva obránce a tři útočníky, kdy obránci pouze bránili a z útočníků se do obrany zapojoval maximálně střední útočník.⁷⁷

Basketbalové mužstvo ČSR se v roce 1927 zúčastnilo mistrovství YMCA, které se konalo v Kodani.⁷⁸ Sestava týmu vzešla z mistrovství YMCA v Československu. Mistrvství se hrálo v Hrádci Králové 11. a 12. června.⁷⁹ Vybudování budovy YMCA Na Poříčí na podzim

⁷⁶ Protein, VII., 2006, č. 6.

⁷⁷ Tamtéž, s. 32.

⁷⁸ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 48.

⁷⁹ Sport, VII., 1927, č. 22.

v roce 1928 pomohl aktivní hře basketbalu na území Československa. Do této doby se hrál basketbal především na letních táborech YMCA.⁸⁰

Obrázek 10. Basketbal na letním táboře YMCA⁸¹

5.3 Počátky ovlivňování české basketbalové hry ze zahraničí

Mormon dnes známý jako dvojtakt se do ČSR dostal díky mormonským misionářům z Utahu, kteří právě toto zakončení ukázali československým hráčům poprvé a to v Praze. Posunuli tak hru zase o něco dál, když místo střely ze střední nebo dlouhé vzdálenosti se dostali s míčem až pod koš a odtud vystřelili z výskoku.⁸²

Americká Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (příslušníci známí jako mormoni) se v roce 1929 rozhodla otevřít misi v Československu. Tímto úkolem pověřila Artura Gaetha, syna české matky. Ten navázal kontakt s YMCA a ubytoval se v Praze (Na Poříčí). Členy YMCA začal učit anglicky, dále je učil sportům jako baseball a basketbal, jako základ pozdějšího misijního působení.⁸³

Dne 23. listopad 1929 se utkalo šest misionářů s československým týmem. Mormoni zvítězili na týmem YMCA II 26:14. K dalšímu utkání 30. listopadu 1929 nastoupili mormoni v červených dresech s nápisem UTAH tentokrát proti prvnímu týmu YMCA. Začátek utkání byl pro fanoušky velmi uchvacující, když český kapitán předstoupil před tým

⁸⁰ STAR, roč. 1934, č. 47.

⁸¹ Protein, VII., 2006, č. 6.

⁸² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 32.

⁸³ Tamtéž.

a československou vlajku představil anglicky, Gaeth kapitán hostí naopak představil americkou vlajku česky. Bohužel konec utkání pro fanoušky nebyl tak famózní. YMCA I podlehla týmu UTAHU 18:32 a v odvetě 16:25.⁸⁴

Úspěch mormonů spočíval ve výborné technice a kombinaci. Dále jejich výborný technik a skokan do dálky Joseph Hart, v Praze zůstal a později dokonce hrál za pražskou YMCA spolu s dalšími krajany (Paulem Toltnem a Arthurem Gaethem). Dále také působil jako mezinárodní rozhodčí při utkáních s Litvou, Estonskem, Polskem, Francií a Itálií. Ukončení působení mormonů ukončila až německá okupace. V březnu roku 1949 se do Československa opět dostal basketbalový tým, tentokrát britské misie a odehrál 19 zápasů. Z těchto devatenácti zápasů plných osmnáct vyhrál.⁸⁵

⁸⁴ STAR, roč. 1929, č. 51.

⁸⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 33.

6 Historie československého basketbalu od roku 1930 do roku 1939

6.1 Změna mistrovství Prahy v ligu

Už od začátku byl basketbal zimní sport. Hrál se systémem podzim - jaro. První mistrovství Prahy, ze kterého se pak rozvinula zemská liga, se pořádalo v sezóně 1929/1930. První ročník měl 14 mužstev, ty byly rozděleny dvou tříd dle výkonnosti. Do první třídy patřily i týmy silné pražské čtyřky: YMCA Praha I, YMCA Praha III, Vysokoškolský sport a Sokol Pražský. 8. února 1930 se odehrál vůbec první oficiální ligový zápas mezi YMCA Praha I a Sokolem Praha (44:10) a mezi Strakova akademie Praha a YMCA Praha III (26:14). YMCA Praha I se stala prvním mistrem a nejlepším střelcem ligy se stal Ludvík Dvořáček, který nastřílel 155 bodů.⁸⁶

Basketbalový rozmach byl v roce 1930 značný. Třicet týmů hrálo závodně. Z těchto třiceti týmů bylo 5 středoškolských, 2 vysokoškolské, 8 sokolských, 11 YMCA a 4 sportovní. 52 zápasů bylo sehráno v Praze (48 v YMCA a 4 v pražském Sokole). Další mezinárodní konfrontace byla také hned roku 1930, když do Prahy přijel Universitas Sporta Riga, nejlepší tým Lotyšska. Tento tým měl již za sebou zápasy s Estonskem, Finskem a Litvou, které všechny vyhrál.⁸⁷

Dne 17. ledna 1930 nastoupili hráči YMCA Praha Na Poříčí proti lotyšským soupeřům, kteří do ČSR zavítali v rámci jejich turné, při kterém navštívili Polsko, Československo, Itálii, Švýcarsko a Francii, ve složení: Ludvík Dvořáček, Alois Dvořáček, Johnny Brusil, Joseph Hart, Mann, Jakub Strádal a Towarkovski.⁸⁸ Nástup se YMCA podařil a po dvou minutách vedli už 6:0. Poločas už měl skóre vyrovnané a když pak Universitas Sporta Riga získala čtyřbodové vedení, které udržela, byl vítěz jasný a Praha prohrála 19:23.⁸⁹ Druhý den sehráli Lotyši zápas s VS Praha, který opět vyhráli (30:16). Třetí a poslední zápas Riga prohrála s týmem, který byl složen z hráčů Utahu a YMCA I 25:41. Skalp z posledního zápasu byl cenný i tím, že Lotyši měli za sebou vítězné zápasy s estonskými, litevskými a finskými týmy a v jejich středu figurovalo několik jejich (lotyšských) reprezentantů.⁹⁰

Českoslovenští hráči se v únoru vydali do Polska, kde měli již skleněné desky. Dne 15. února vyhrála YMCA Praha v Krakově nad místní YMCA 30:16 a YMCA Praha III

⁸⁶ Tamtéž, s. 36.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ STAR, roč. 1930, č. 3.

⁸⁹ STAR, roč. 1930, č. 4.

⁹⁰ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 36.

porazila YMCA Krakov II 31:25.⁹¹ Dne 20. prosince se konala odveta v Praze s tímto polským týmem.⁹² Do hlavního města dorazilo z Polska kromě basketbalového družstva i družstvo volejbalové.⁹³

YMCA Praha hrála zápasy i s týmy českými. Dokázali zvítězit nad Sokolem Pražským (41:21), Strakovou akademií II (19:12) a Sokolem Košíře 9:7.⁹⁴ Dále také porazili pražský vysokoškolský tým 30:20.⁹⁵

6.2 Přínos Františka Picka a bratrů Dvořáčků pro československý basketbal a dění na československé basketbalové scéně v letech 1930 - 1933

Ve dnech 4. a 5. října 1930 se uskutečnil přebor ČOS, který svědčí o zvyšující se popularitě košíkové v Sokole. Na prvním místě se umístil Sokol Dejvice, druhé místo patřilo Sokolu Brno II. Další významný turnaj byl poté pořádán Sokolem Pražským. Dále na něj navázal i přebor ČOS v Bratislavě.⁹⁶

Celkem hrálo košíkovou v 58 sokolských jednotách 749 sportovců, z čehož bylo 418 mužů a 331 dorostenců. V roce 1930 YMCA registrovala 526 basketbalistů. Definitivně zakotvila košíková i na vysokých školách, kde bylo registrováno 30 žen a 70 mužů. Dokonce se na začátku 30. let začaly objevovat i první přestupy. Mezi hlavní patřil odchod bratří Dvořáčků a Strádala z mistrovské YMCA Praha do Vysokoškolského sportu. Opačným směrem putoval střední útočník František Pícek, první československý klasický pivotman a později i nejlepší střelec soutěže. Důležitost pivotmana Picka byl i v tom, že tehdy po každém koši následoval rozeskok, který byl pro vysokého Picka skoro jasnou záležitostí a tak získával míče pro své družstvo. Dokonce YMCA měla signál hraný právě na Picka. V letech 1929 - 1932 získala YMCA Praha I v mužské kategorii a VBVA Praha v ženské kategorii všechny tituly.⁹⁷

Mormonský tým UTES se v listopadu 1931 rozloučil dvěma zápasy. V prvním z nich podlehl YMCA Praha I 12:40 a ve druhém porazil YMCA Praha II 18:17.⁹⁸ Dne 28. listopadu po zápase mormonů proti YMCA Praha II, který se konal od pěti hodin večer, následovalo

⁹¹ Tamtéž.

⁹² STAR, roč. 1930, č. 51-52.

⁹³ Národní listy, roč. 1930, č. 281, s. 3.

⁹⁴ STAR, roč. 1931, č. 47.

⁹⁵ STAR, roč. 1931, č. 48.

⁹⁶ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 39.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž, s. 40.

měření sil mezi Strakovou akademií a Kladnem, ke kterému nastoupili v šest hodin. Program byl ukončen zápasem VS Praha proti YMCA Praha I.⁹⁹

Změny zapříčinily rozkol v týmu VS.¹⁰⁰ To mělo za důsledek vznik nového vysokoškolského mužstva (Strakova akademie) a hráči, kteří zbyli, posílení basketbalisty z dejvického Sokola, vytvořili další tým - VS Marathon. V lednu bylo zahájeno druhé mistrovství.¹⁰¹

V lednu začínala i třetí sezona. První třída měla tři týmy: Strakova akademie, VS Marathon Praha a YMCA Praha I.¹⁰² YMCA Praha nastupovala ve složení: Murko, Kodada, Sojka, Johnny, Mahr, Novák a, základní stavební kámen, Pícek.¹⁰³

Z kraje roku 1931 se odehrálo i mistrovství Prahy žen a umístění dopadlo následovně: 1. VBVS¹⁰⁴ Praha I, 2. YFCA Praha, 3. VBVS Praha II. Rozhodující zápas se konal 2. března 1931 a YFCA v něm prohrála 8:19.¹⁰⁵

Mistryněmi tedy v letech 1931 až 1936 byly hráčky pouze z týmu VBVS Praha I. Sestava vítězek byla následující: Topolčanová, Ulrichová, Jand'ourková, Brabcová, Čechová.¹⁰⁶

I další mistrovská sezona začala v lednu, a to 16. v 16:45 hodin¹⁰⁷, a na začátek soutěže prohrála YMCA Praha II s VS Praha 26:30. Hrál se vždy v sobotu v pražské YMCA a zápasy se těšily velkému zájmu diváků.¹⁰⁸ O týden později pomstili své kolegy YMCA Praha III.¹⁰⁹ Třetí tým YMCA porazil Vysokoškolský sport Praha 23:19.¹¹⁰ Dne 7. listopadu 1931 porazil Sokol Praha druhý tým pražské YMCA 30:9. První tým pražské YMCA si však svůj zápas pohlídal a vyhrál nad Strakovou akademií vysoko 44:8.¹¹¹ Další zápasy, které se odehrály ke konci roku 1931: VS Praha - YMCA Praha I, YMCA Praha I - Sokol Pražský, YMCA Praha II - Strakova akademie.¹¹² První tým YMCA Praha oba své zápasy vyhrál, když Sokol porazili 28:18. Strakova akademie si ovšem dokázala s druhým týmem YMCA Praha poradit

⁹⁹ Národní listy, roč. 1931, č. 325, s.6.

¹⁰⁰ VS - Vysokoškolský sport.

¹⁰¹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 40.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ STAR, roč. 1931, č.47

¹⁰⁴ VBVS - Volejbalový a basketbalový vysokoškolský sport

¹⁰⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 40.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Národní listy, roč. 1932, č. 13, s. 6.

¹⁰⁸ Národní listy, roč. 1932, č. 48, s. 6.

¹⁰⁹ STAR, roč. 1931, č. 7.

¹¹⁰ STAR, roč. 1931, č. 9

¹¹¹ STAR, roč. 1931, č. 47.

¹¹² STAR, roč. 1931, č. 48.

a vyhrála tak 19:16.¹¹³ V první lize hrálo celkem šest týmů. Stejný počet mužstev měla i druhá liga. YMCA Praha I v čele s Pickem ani jednou neprohrála a Pick se s 97 body stal nejlepším střelcem soutěže. YMCA Praha nastoupila ještě 12. prosince proti reprezentantům Polska, stalo se tak na polské půdě.¹¹⁴

Tři nové posily (Josefa Klímu, Josefa Moce a Prokopa France zvaného Pečeně) získal tým pražské YMCA v roce 1932.¹¹⁵ Na konci ledna se utkali hráči YMCA Praha II s hráči Sokola Nymburk. Nymburk i přes dobrý výkon podlehl YMCA 36:47.¹¹⁶ Za jakousi přípravu na připravovaný zápas s estonským družstvem se dal považovat zápas YMCA Praha I se Strakovou akademií.¹¹⁷

Leden 1932 v Praze patřil Kalevi Tallinu, který jako tři roky neporažený mistr přijel z Estonska. Ten v Praze odehrál čtyři zápasy a ani jednou neodešel z boje jako poražený. První tým YMCA přehráli hráči z Tallinu vysoko 44:15.¹¹⁸ Estonci československým hráčům poprvé předvedli útok i obranu v celé pětce.¹¹⁹

Podpory basketbalu bylo v Československu dosaženo i vydáním, v pořadí již čtvrté, knihy F. M. Marka *Volleyball a basketball*¹²⁰ a také díky sokolské příručce Bořického a Čápa s názvem Košíková.¹²¹ Sokolská příručka obsahovala pravidla i metodické pokyny. Za krok kupředu se dá považovat i sjednání přátelských zápasů YMCA Prahy proti bratislavské YMCA. Pražané vyhráli obě sjednaná utkání (první 21:33 a druhé 24:60). Praha těžila z více zkušeností získaných ze zápasů, které bratislavskému mužstvu, pro nedostatek slovenských mužstev, chyběly.¹²² Dalším krokem vpřed bylo uspořádání týdenního kurzu pro cvičitele a rozhodčí košíkové v týdnu od 21. do 28. srpna. Kurz pořádala YMCA, která se nechala inspirovat americkou „summer school“. Školení využilo prostory letního tábora pražské YMCA na Vlčici na Staňkovském jezeře a vedl jej F. M. Marek společně s nejlepšími hráči a funkcionáři svazu.¹²³

Již třetího ročníku se v roce 1932 dočkal „Rajský memořiál“ pořádaný kladenskou YMCA. Turnaje se celkem zúčastila čtyři družstva z Kladna, mezi které patřil například

¹¹³ STAR, roč. 1931, č. 50.

¹¹⁴ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 40.

¹¹⁵ Protein, VII., 2006, č. 6.

¹¹⁶ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 55.

¹¹⁷ STAR, roč. 1932, č. 5.

¹¹⁸ STAR, roč. 1932, č. 7.

¹¹⁹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 40.

¹²⁰ Marek, F. M. (1931). *Volleyball a basketball*. Praha: YMCA.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² STAR, roč. 1932, č. 13.

¹²³ STAR, roč. 1932, č. 18.

Sokol Kladno a dva týmy kladenské YMCA. Kladenské týmy YMCA obsadily první dvě příčky a na třetím místě se umístil Sokol Kladno.¹²⁴ Bohužel, když v roce 1932 přišlo na první mistrovské zápasy, tým YMCA Kladna prohrál v Praze s tamním Vysokoškolským sportem 36:30¹²⁵ a doma se Strakovou akademií 8:19.¹²⁶ Ani v dalších dvou zápasech nepřálo kladenským štěstí, když nejdříve prohráli s prvním týmem YMCA Praha 37:15¹²⁷ a poté s druhým týmem YMCA Praha 13:15.¹²⁸

Vítězem první ligy se s celkovým skóre 199:66 stala YMCA Praha, když ve finále porazila VS Prahu 34:25 (18:14). Druhou ligu vyhrál Uncas, když ve finále porazil Vůdce 24:23 (16:14). Oba finalisté postoupili do první ligy. Za mistry druhé ligy hráli: Šilhavý, Novotný, Kozel, Trpkoš a Bartoníček. Další umístění ve druhé lize: 3. Vysokoškolský sport II, 4. Sokol Nymburk. 5. Dickeyclub, 6. Strakova akademie II.¹²⁹

6.3 Podpis zakládající listiny FIBA a rozšíření českých soutěží ČVBS po roce 1932

Roku 1932 došlo k velmi významné události, kterou bylo založení mezinárodní basketbalové federace FIBA (Fédération Internationale de Basketball Amateur, nejdříve označované jako F.I.B.B.). Dne 18. června se sešla konference delegátů osmi zemí (Československo, Argentina, Řecko, Lotyšsko, Itálie, Portugalsko, Švýcarsko a Rumunsko) v Ženevě. Zastupitelem Československa byl tenkrát František M. Marek. Za Československo podepsal zakládající listinu, pozdější člen síně slávy FIBA, Ladislav Kapucián. Hlavní účel konference bylo sjednocení pravidel a administrativní otázky. Po debatě vzniklé komise předložili návrh stanov na úpravy pravidel. Jako základ byla zvolena pravidla americká z let 1931 - 1932 s několika úpravami.¹³⁰

Takto stanovená pravidla platila pouze pro zápasy na mezinárodní úrovni. V domácích soutěžích si tedy země sdružené ve FIBA mohly pravidla upravovat.¹³¹

Za mezník ve vývoji košíkové by se dalo považovat IV. mistrovství Československa, kterého se zúčastnilo šest týmů a konalo se v roce 1933. Do první ligy postoupil tým Uncas Praha, který rok před tím vyhrál druhou ligu poté, co ve finále v roce 1932 porazil

¹²⁴ STAR, roč. 1932, č. 19.

¹²⁵ STAR, roč. 1932, č. 4.

¹²⁶ STAR, roč. 1932, č. 12.

¹²⁷ STAR, roč. 1932, č. 47.

¹²⁸ STAR, roč. 1932, č. 49.

¹²⁹ Národní listy, roč. 1932, č. 67, s. 6.

¹³⁰ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 40.

¹³¹ Tamtéž.

Vůdce.¹³² Mistrovství bylo ovlivněno odstoupením VS Marathonu a také stále se zlepšujícími sokolskými týmy. Odstoupení VS Marathonu bylo zapříčiněno skrečováním prvních dvou utkání, ve kterých hráli hráči, kteří nebyli řádně zaregistrováni. Tým tedy odstoupil a dokonce se i rozpadnul.¹³³

Roky 1933 a 1934 jsou označovány jako konec dětského věku ligového basketbalu v ČSR. O mistra Československa se měl utkat mistr pražského okrsku s nejlepším mužstvem Moravy a Slezska. V pražském okrsku zvítězila YMCA Praha I s celkovým skórem 197:67. Nejlepším střelcem YMCA I a zároveň celé soutěže se stal František Pícek, který nasbíral 84 bodů, což bylo v průměru 18,6 bodů na zápas.¹³⁴

Mistrem ligy v sezoně 1933/34 se stala YMCA Praha I, která vyhrála mistrovství i počtvrté. I když se bohužel neuskutečnil turnaj o mistra Československa, pro nezáměrně pověřených brněnských pořadatelů a po 15. březnu se již mistrovské zápasy hrát nesměly.¹³⁵

Soutěž o mistra Čech pro rok 1934 začala výhrou týmu Uncas Praha, který porazil YMCA Praha II 17:16. První tým pražské YMCA vyhrál kontumačně 10:0 nad Kladnem. Dále YMCA Praha I porazila v přátelském zápase CS Universum vysoko 78:6. Svůj druhý zápas v soutěži YMCA Praha II porhrala se Sokolem Praha 21:16. První pražský tým YMCA si odnesl druhou kontumační výhru 10:0, tentokrát nad Sokolem Karlín. Místo zápasu s Karlínem proti sobě nastoupili namíchaní hráči prvních dvou týmů YMCA, ve kterém vyhrál tým A 31:15.¹³⁶ Třetí utkání YMCA Praha I se již konal. YMCA porazila Strakovu akademii 25:14, když vítězům pomohl nápor až ve druhé polovině zápasu.¹³⁷

V dalším kole vyhrál druhý tým YMCA Praha nad Sokolem Karlín 26:19. Sokol vyhrál první půli 11:14 a YMCA pomohl k výhře obrát ve druhém poločase. V dalším zápase podlehl pražský Sokol YMCA Kladnu 21:32.¹³⁸

Důležitým hracím dnem pro Uncas Praha a potažmo pro celou soutěž se staly zápasy hrané 8. prosince. V utkání mezi prvním a druhým týmem YMCA Praha zvítězil podle očekávání první tým 39:14. V druhém utkání ovšem tým Uncas Praha podlehl YMCA Kladno 15:17. Vítězství posunulo Kladno na pátou příčku v žebříčku a pražskou YMCA I dokonce

¹³² Národní listy, roč. 1932, č. 67, s. 6.

¹³³ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 43.

¹³⁴ Tamtéž, s. 45.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ STAR, roč. 1934, č. 45.

¹³⁷ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 60.

¹³⁸ STAR, roč. 1934, č. 48.

na první místo.¹³⁹ Zároveň tato prohra Uncas pro ně znamenal téměř jasné zmaření šanci na vítězství v soutěži o mistra Čech. Dokonce ani výhra v posledních dvou zápasech jim nezaručovala první místo.¹⁴⁰

Vše ovšem rozhodlo hned další utkání Uncas, které prohrál se Sokolem Praha 20:23. V poločase bylo skóre téměř vyrovnané (10:9 pro Uncas), ale druhý poločas již Sokolové opanovali. V následujícím zápase tohoto kola vyhrál VS Marathon nad YMCA Praha II 32:10.¹⁴¹ O vítězi zápasu mezi YMCA Kladno a Strakovou akademií muselo rozhodnout dokonce dojitě prodloužení. Po poločase byl stav 7:5 pro Kladno, konec základní hrací doby zakončil 16:16. Po prvních pěti minutách nastavení se skóre nezměnilo a tak musela na řadu přijít druhá pětiminutovka. V druhém prodloužení vstřelila Strakova akademie dva body z trestných hodů, Kladno kontrovalo košem ze hry a ke konci zápasu šlo do vedení jedním úspěšným trestným hodem. Nakonec vyhráli hráči Kladna 19:18.¹⁴²

Zápasy o mistra pro rok 1934 se hrály až v lednu 1935 a to v Brně. Vítězem se stala YMCA Praha I, která porazila, jak YMCA Bratislava (22:11), tak také Sokol Královo Pole (37:17). Sokol KP porazil YMCA Bratislava 22:17. Celkové skóre YMCA Prahy I činilo 59:28, 2-0 a tedy čtyři body. Na druhém místě se umístil Sokol Královo Pole (39:54, 1-1, 2 body) a poslední tedy skončila YMCA Bratislava (28:44, 0-2, 0 bodů).¹⁴³

YMCA Praha I se od sezóny 1928/1929 do sezóny 1933/1934, kdy byla vypsaná soutěž první ligy Československým volejbalovým a basketbalovým svazem, vždy umístila na prvním místě, když odehrála celkem 88 zápasů s celkovým skóre 2966:1451. 18 z těchto 88 bylo mezinárodních. Deset z osmnácti zápasů dokonce pražané vyhráli s celkovým skóre 539:446.¹⁴⁴

V sezóně 1934/35 se Zemská liga (mistrovství Čech) rozšířila na osm týmů, přibyl Marathon Praha a Sokol Karlín. Zápasy se naposled hrály pouze v hale YMCA Praha a pravidelně za sebou v sobotu od 17 do 20 hodin (zemská soutěž se hrála na konci roku 1934, a to od 31. října do 22. listopadu,¹⁴⁵ začátek roku 1935 patřil turnaji o mistra Československa). Výbor Československého volejbalového a basketbalového svazu rozhodl ve čtvrtek 22. listopadu, že utkání bude řízeno dvěma soudci. Hned za dva dny se tak již stalo v praxi,

¹³⁹ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 61.

¹⁴⁰ STAR, roč. 1934, č. 50.

¹⁴¹ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 62.

¹⁴² STAR, roč. 1934, č. 51-52.

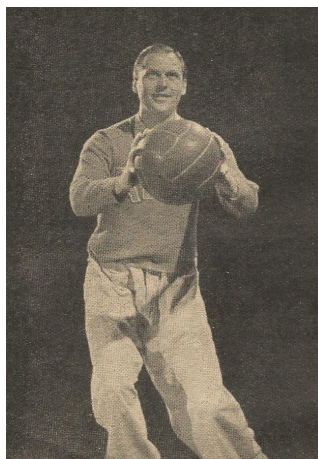
¹⁴³ Bažant, J., & Závazda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 45.

¹⁴⁴ STAR, roč. 1934, č. 47.

¹⁴⁵ Národní listy, roč. 1935, č. 1, s. 6.

a to při utkání 4. kola Mistrovství Čech (zemské ligy), když proti sobě nastoupily družstva Sokola Karlín a YMCA Praha II. YMCA porazila Sokol 26:19.¹⁴⁶

Titul mistra Čech za rok 1935 putoval k hráčům YMCA Praha I, kteří si zajistili první místo až v posledním kole proti Sokolu Praha. Pražané měli pro tuto sezónu sestavu následující: Josef Klíma (*viz obrázek 11.*), Johny Brusil, František Pícek, Václav Voves, Zdeněk Schollar, Jaroslav Pokorný, Prokop Franc a Josef Moc. V tomto zápase vyhráli 29:26. První půle končila za stavu 17:12 pro Sokol, když se YMCA pohrařilo smazat jednáctibodové manko ze začátku zápasu. Duhou půli díky svému náporu strhla na svou stranu YMCA a zápas tak i vyhrála. Další výsledky posledního kola: Uncas - Strakova akademie 27:17, Sokol Karlín - YMCA Kladno 18:16.¹⁴⁷ Pořadí na dalších místech: 3. Uncas, 4. Strakova akademie, 5. YMCA Kladno, 6. Sokol Karlín, 7. YMCA Praha II, 8. VS Marathon.¹⁴⁸

Obrázek 11. Josef Klíma¹⁴⁹

Závěr sezony byl ve znamení turnaje, který uspořádala YMCA Praha. Obsazení a pořadí turnaje bylo následující: 1. YMCA Praha (3 výhry a 0 porážek se skóre 88:54, 2. Strakova akademie (1 výhra a 2 porážky při skóre 57:59), Uncas Praha (1 výhra a 2 porážky při skóre 68:77), Sokol Košíře (1 výhra a 2 porážky při skóre 49:72).¹⁵⁰

Na turnaj o mistra ČSR 1935 se 13. a 14. dubna sjeli stejní soupeři jako v lednu. Byli to tedy Sokol Královo Pole, YMCA Bratislava a YMCA Praha I. Městská rada Bratislavy

¹⁴⁶ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 45.

¹⁴⁷ Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA, s. 64.

¹⁴⁸ Národní listy, roč. 1935, č. 1, s. 6.

¹⁴⁹ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radi*. Praha: Pour a spol.

¹⁵⁰ STAR, roč. 1935, č. 11.

dokonce věnovala putovní cenu v podobě umělecké plakety od českého sochaře Antonína Odehnala.¹⁵¹

V prvním zápase zvítězili hráči YMCA Praha I nad Sokolem KP 35:24, z druhého utkání odcházeli znovu poraženi hráči Sokola, když podlehl YMCA Bratislava 16:29. Poslední a rozhodující utkání skončilo vysokým rozdílem, na konci zápasu skóre ukazovalo 41:16 pro YMCA Praha I. Mistrem ČSR pro rok 1935 se tedy stala YMCA Praha I s celkovým skóre 76:40 a čtyřmi získanými body za dvě vítězství a žádnou porážku. Na druhém místě se umístila YMCA Bratislava s celkovým skóre 45:57 a dvěma body z jednu výhru a jednu porážku a na posledním tedy třetím místě skončil Sokol Královo Pole se skóre 40:46 a s nula body za dvě porážky bez jediné výhry.¹⁵²

Jako náhradu za to, že v roce historicky prvního mistrovství Evropy, nebyl sjednán žádný mezinárodní zápas pro československé košíkáře, uspořádala YMCA Praha v březnu 1935 první ročník poháru Dr. Rajtory, který by milovníkem basketbalu a také majitelem patentové kanceláře. Pohár se hrál až do roku 1939 a putovní pohár pro vítěze předal sám Dr. Rajtora. Turnaje se mohly zúčastnit jen týmy pozvané YMCA Praha, která nejen že turnaj pořádala, ale také jej vyhrála před Strakovou akademií, Uncas a Sokolem Košíře.¹⁵³

Dne 18. října 1934 Organizační výbor OH v Berlíně rozhodl o zařazení basketbalu do programu her, což byla zásadní zpráva pro reprezentační tým. Definitivní schválení programu MOV¹⁵⁴ proběhlo v únoru 1935 na zasedání v Oslu. Jako test byl zorganizován Mezinárodní basketbalovou federací Evropský pohár v Ženevě v roce 1935. Na tento turnaj bylo pozváno i Československo. V této době bohužel v ČSR žádné fondy na podobné zájezdy nebyly, a tak se nevědělo jestli Československý volejbalový a basketbalový svaz pozvání přijme, protože náklady na týdenní pobyt nebyly malé. Nakonec se Františku M. Markovi povedlo vyjednat úpravu podmínek účasti výpravy ČSR na turnaji, a tak českoslovenští reprezentanti mohli startovat.¹⁵⁵

MOV je mezinárodní olympijský výbor, který byl založen 23. června 1894 v Lousanne ve Švýcarsku. Hlavním iniciátorem byl Pierre de Coubertine, který je právem považován za otce novodobých olympijských her. Prvním předsedou byl zvolen Demétrios Bikélas, kterého poté vystřídal sám Coubertine, který do té doby byl generálním tajemníkem. MOV se

¹⁵¹ STAR, roč. 1935, č. 16.

¹⁵² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 46.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ MOV - Mezinárodní olympijský výbor.

¹⁵⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 45.

stará o pořádání letních olympijských her, zimních olympijských her, letních olympijských her mládeže a zimních olympijských her mládeže.¹⁵⁶

Basketbal se rozvíjel i na Slovensku. Vážný a Štefánek založili v roce 1935 v YMCA novou skupinu. Podle slavného válečníka Apačů tuto svoji skupinu pojmenovali Winnetou. Mezi další zakladatele přibrali Šišku, Hrbáčka, Pišofta a Herrmanna. Vedoucím byl zvolen E. Kunze. Největším propagátorem basketbalu byl Kopal, český sokolský náčelník, a soutěže organizoval tajemník YMCA a začínající básník Andrej Plávka. Dne 23. listopadu 1935 začala na Slovensku první dlouhodobá soutěž, ve které bylo 11 týmů. První utkání mezi Winnetouem a Kingem, které řídil Plávka, dopadlo 4:7. Ligu nakonec vyhrál Blesk před Winnetouem, ve kterém začaly hrát i ženy.¹⁵⁷

Koncem roku 1934 měl Československý volejbalový a basketbalový svaz 1343 registrovaných košíkářů, ale dalšímu rozvoji a popularizaci košíkové bránily například malé tělocvičny, do kterých se nevešlo příliš mnoho diváků. Další faktorem bylo to, že všechna mezinárodní utkání končila finální ztrátou. Náklady na pozvání cizinců totiž převyšovaly zisky ze vstupného. To vedlo například ke zrušení návštěvy Italů v Československu.¹⁵⁸

6.4 YMCA mistrem Československa v sezóně 1935/1936 bez prohry a rozšíření první ligy

Mistrovství republiky pro sezónu 1935/1936 se nevypsalo z důvodů soustředění na olympijské hry v Berlíně. Vítěz a nejlepší tým byl určen dle pořadí v Zemské lize, tu vyhrála YMCA Praha, a to po sedmé a také naposledy. Počet účastníků zemské ligy byl devět a poprvé se hrálo i jinde než jen v hale Na Poříčí, která patřila YMCA. Sokol Pražský byl pověřen pořádáním mistrovství.¹⁵⁹ YMCA tedy ovládla soutěž, když ani jednou neklopýtla a vyhrála všech osm utkání a získala tak plných 16 bodů při skóre 267:123. Sestava týmu: kapitán J. Brusil, J. Moc, J. Klíma, F. Pícek, Bulíř, V. Voves, Z. Schollar a P. Franc. Dominanci dokazuje například i vítězství nad V .S. Marathon 51:7 a jediným škobrtnutím by se dala nazvat výhra nad Strakovou akademií košem v posledních sekundách zápasu.¹⁶⁰

Pořadí na dalších místech bylo následující: 2. Sokol Praha (6 výher, 2 porážky, 12 bodů, skóre 257:185), 3. Uncas Praha (6 výher, 2 porážky, 12 bodů, skóre 214:157), 4. Sokol Vinohrady (5 výher, 3 porážky, 10 bodů, skóre 184:203), 5. Strakova akademie (4 výhry,

¹⁵⁶ Kössl, J., Štumbauer, J., & Waic, M. (1998). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum.

¹⁵⁷ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 46.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 53.

¹⁶⁰ STAR, roč. 1936, č. 1.

4 porážky, 8 bodů, skóre 210:170), 6. Sokol Nymburk (3 výhry, 5 porážek, 6 bodů, skóre 172:176), 7. Sokol Karlín (3 výhry, 5 porážek, 6 bodů, skóre 180:234), 8. V. S. Marathon (1 výhra, 7 porážek, 2 body, skóre 151:267), 9. YMCA Kladno (0 výher, 8 porážek, 0 bodů, skóre 103:233).¹⁶¹

Kladno jako poslední tým měl sestoupit do II. ligy. a do I. ligy se tak měl dostat Sokol Košíře.¹⁶² Díky jednání o rozšíření první ligy na deset týmů, ale dostalo Kladno šanci v podobě utkání o udržení s YMCA Praha z druhé ligy, které Kladno zvládlo, vyhrálo 39:23 a udrželo se tak v první lize.¹⁶³ Kladno tedy mohlo slavit udržení v první lize, do které nastoupili v další sezoně ve složení: Čadek, Havlín, Ferstek, Karafiát, Pithart, Otcovský, Soucha, Slaný, Šíma, Sládek, Šedivý, Štefan.¹⁶⁴

Maximální pozornost se věnovala přípravě na basketbalový turnaj v rámci olympijských her. Nedostatek prostředků, který byl dán situací v československém basketbalu, zkomplikoval situaci v ČSR. Před olympiádou FIBA zakázala mezistátní utkání, hlavním testem tak byl turnaj v Ženevě, kterého se zúčastnilo 12 týmů. Turnaj vyhrál spojený celek Poznaň a Varšavy.¹⁶⁵

Jelikož turnaj na olympijských hrách v Berlíně se měl konat pod otevřeným nebem, přípravné turnaje se také konaly venku. Jeden z turnajů pořádala Strakova akademie, která svůj turnaj vyhrála. Turnaje se dále zúčastnila YMCA Praha, Sokol Karlín, Uncas Praha a Sokol Košíře. První kolo bylo poznamenáno deštěm, když se musel zápas Sokola Pražského s Uncas za stavu 2:2 přerušit.¹⁶⁶ V prvním kole dále hrála YMCA Praha se Sokolem Karlín, který Sokol prohrál 6:19. Zápas druhého kola byly následující: YMCA Praha: Sokol Košíře 50:8, Uncas Praha:Sokol Karlín 17:8.¹⁶⁷ V dohrávce kola dále zvítězila Strakova akademie nad Uncas Praha 28:9.¹⁶⁸

6.5 Konec nadvlády YMCA Praha

Před zahájením první ligy se uskutečnilo několik turnajů, mezi které patřil i již třetí ročník turnaje o pohár Dr. Rajtory, jako další to byl turnaj pořádaný Sokolem Praha. Sokolský turnaj vyhrál Uncas, když za sebou nechal pořadající Sokol Praha a YMCA Praha. Putovní

¹⁶¹ STAR, roč. 1936, č. 15.

¹⁶² STAR, roč. 1936, č. 1.

¹⁶³ STAR, roč. 1936, č. 20.

¹⁶⁴ STAR, roč. 1936, č. 51-52.

¹⁶⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 53.

¹⁶⁶ STAR, roč. 1936, č. 20.

¹⁶⁷ STAR, roč. 1936, č. 21.

¹⁶⁸ STAR, roč. 1936, č. 23.

pohár Dr. Rajtory si vybojovali opět hráči Uncas. Na druhém místě skončil Sokol Praha a na třetím YMCA Praha.¹⁶⁹

Prohry v turnajích již předznamenaly úpadek YMCA Praha, který byl dán nejspíše tím, že její hráči (studenti) byli v posledním ročníku a měli svá studia končit. Tito hráči ovšem dokázali, že jde spojit sport i studium, když ze dvou se stali inženýři, další dva se stali doktory práv a poslední dva získali medicínský doktorát.¹⁷⁰

Jediný kladenský zástupce v sezóně 1936/1937 nevstoupil do soutěže příliš šťastně, když v prvním kole prohrál se Sokolem Praha 25:43. Ve druhém utkání už ukořistili hráči YMCA Kladno výhru nad V. S. Marathon Praha 37:23.¹⁷¹ Bohužel jejich výsledky byly ovlivněny úpadkem zájmu na Kladensku. Dále se na hráčích jistě podepsal fakt, že neměli vlastní tělocvičnu, ve které by mohli trénovat.¹⁷²

Jelikož se ze dvou důvodů neuskutečnilo mistrovství republiky, tak se za mistra považoval vítěz Zemské ligy. Prvním důvodem bylo nevčasné sehrání kvalifikace mezi Sokolem Brno, VS Brno a Sokolem Královo Pole na Moravě. Druhým důvodem bylo to, že na Slovensku figuroval pouze jediný tým - YMCA Bratislava. Mistrem se stal Uncas Praha, který měl velkou motivaci poté, co porazil YMCA Praha.¹⁷³ Pořadí v první lize bylo následující: 1. Uncas Praha (7 výher, 1 porážka, 14 bodů, skóre 341:141), 2. Strakova akademie (6 výher, 2 porážky, 12 bodů, skóre 281:165), 3. Sokol Praha (6 výher, 2 porážky, 12 bodů, skóre 309:214), 4. YMCA Praha (5 výher, 3 porážky, 10 bodů, skóre 273:195), 5. Sokol Nymburk (5 výher, 3 porážky, 10 bodů, skóre 339:257), 6. YMCA Kladno (4 výhry, 4 porážky, 8 bodů, skóre 207:265), 7. Sokol Vinohrady (2 výhry, 6 porážek, 4 body, skóre 203:283), 8. Sokol Košíře (1 výhra, 7 porážek, 2 body, skóre 176:400), 9. V. S. Marathon (0 výher, 8 porážek, 0 bodů, skóre 177:386). YMCA Praha se propadla až na čtvrté místo. Kladno se naopak oproti minulému ročníku posunulo až na šestou příčku.¹⁷⁴

6.6 Turnaje o mistra ČSR v Praze pro muže i ženy v roce 1938

O mistra ČSR 1938 se měly v dubnu utkat tyto celky: Uncas Praha a Strakova akademie z Čech, Sokol Brno a Sokol Královo Pole z Moravy, mužstva ze Slovenska se neúčastnila. Na turnaj kvůli financím Sokol Královo Pole nakonec nedorazil. Finále mezi Uncas Praha a Strakovou akademií dopadlo lépe pro Uncas. Vítěz vyhrál výsledkem 24:19. Strakova

¹⁶⁹ STAR, roč. 1937, č. 13.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ STAR, roč. 1937, č. 4.

¹⁷² STAR, roč. 1937, č. 3.

¹⁷³ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 56.

¹⁷⁴ STAR, roč. 1937, č. 13.

akademie v kvalifikačním turnaji neprohrála jediný a tak pro ně druhé místo muselo být zklamáním.¹⁷⁵

Ženské mistrovství bylo také hráno v Praze. VBVS vyhrálo, když za sebou nechalo Strakovu akademii a Sokol Brno I.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 59.

¹⁷⁶ Tamtéž.

7 Vývoj basketbalu na území České republiky od roku 1939 do roku 1945

7.1 Desátý ročník sokolského turnaje v Praze a zákaz mistrovství Evropy v basketbale v Kaunasu pro reprezentanty Československa

V roce 1939 uspořádal Sokol Pražský jubilejní desátý ročník svého turnaje. Tohoto turnaje se zúčastnilo 45 družstev (mužů, žen i dorostu). Mužská část turnaje byla rozdělena do čtyř skupin, ze kterých postoupili pouze vítězové, kteří poté hráli každý s každým o prvenství. Prvenství si odnesl tým Uncas, na druhém místě se umístila Strakova akademie, třetí skončil Sokol Pražský a na čtvrtém místě byly hráči z YMCA Kladna. Pořadí turnaje žen bylo následující: 1. VSBS. 2. Strakova akademie, 3. VSBS II. Dorost měl své pořadí takovéto: 1. Seton YMCA, 2. Sokol Praha, Sokol Praha III.¹⁷⁷

Mistrovství Evropy v basketbale se v roce 1939 uskutečnilo v litevském Kaunasu ve dnech 21. - 28. května. Turnaje se nakonec zúčastnilo celkem osm týmů, které vytvořily jednu skupinu a hrály každý s každým. Mistrem Evropy se stali domácí před Lotyšskem a Polskem.¹⁷⁸

Obrázek 12. Slavnostní zahájení ME 1939¹⁷⁹

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ „Mistrovství Evropy v basketbale mužů 1939“, 2015 Mistrovství Evropy v basketbale mužů 1939. (2015, prosinec 11). In *Wikipedie*. Získáno z https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Mistrovstv%C3%AD_Evropy_v_basketbale_mu%C5%BE%C5%AF_1939&oldid=13130498.

¹⁷⁹ Promotion.lt. (b.r.). Kelias į šlovę » Yrašalis. Získáno 9. duben 2016, z <http://www.yrasalis.lt/naujienos/kelias-i-slove/>.

Z naplánované cesty na mistrovství Evropy sešlo, kvůli německým okupantům. Vedoucí výpravy Václav Jeřábek byl před odjezdem odveden na gestapo, kde se poté musel každý týden hlásit a z cesty na ME, tak sešlo.¹⁸⁰

Zemská liga, která měla už jedenáct účastníků, se hrála dál. Turnaj na závěr o titul pro sezónu 1938/1939 se konal v Brně 25. listopadu, což bylo již po zahájení druhé světové války. Mistrem se historicky poprvé stal Sokol Královo Pole, který ve finále těsně porazil Sokol Pražský 21:20. Ženským mistrem byl opět celek VBVS.¹⁸¹

7.2 Basketbal za protektorátu

Nejen basketbalové dění bylo v Československu poznamenáno zákazem různých organizací. Svaz dělnických tělovýchovných jednot byl, jako jediná tělovýchovná organizace, zachován. V dubnu 1941 byla zastavena činnost Sokola a v roce 1943 byla rozpuštěna i YMCA.¹⁸² Před ukončením působení Sokola sehráli hráči v únoru plánované ligové zápasy. Sokol Pražský nastoupil proti Sokolu Vinohrady, Sokol Karlín proti Sokolu Hnidousy a Sokol Žižkov proti Sokolu Karlín.¹⁸³ I po rozpuštění se zemské soutěže za protektorátu Čech a Moravy dále hrály. Sokolský majetek propadl a ubylo tak i tělocvičen ke sportování. Celky bývalého Sokola ovšem hledaly svá další útočiště. Sokol Žižkov ho našel ve Viktorii Žižkov, Sokol Pražský v HC Stadion a Sokol Vinohrady v HC Vinohrady a později v SK Philips. Právě v hale SK Philips na Vysočanech se hrála všechna utkání první ligy. Předzápasy patřily ženám a jejich soutěži, hlavní zápasy pak soutěži mužské. Mistrem Čech pro rok 1942 se v dubnu stali hráči Kablo Kladno, kteří společně se Spartou postoupili na mistrovství Čech a Moravy. To se hrálo na Štvanici na venkovním hřišti v květnu. Mezi muži triumfovali hráči z SK Žabovřesk a mezi ženami hráčky z Uncasu.¹⁸⁴

Podmínky se stále horšily, ubývaly tělocvičny a to vše se podepsalo na výsledcích soutěží. A tak se turnaje hrály v hotelu Tichý na Žižkově nebo v Národním domě na Smíchově a nebo v Radiopaláci.¹⁸⁵

Basketbal hráli i ostatní sportovci. Jako rekreační sport přes zimu využívala řada sportovců, kteří měli jako hlavní letní sezónu, právě košíkovou k udržení kondice. Z atletů

¹⁸⁰ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 60.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 61.

¹⁸² Kössl, J., Štumbauer, J., & Waic, M. (1998). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum.

¹⁸³ Národní listy, roč. 1941, č. 38, s. 6.

¹⁸⁴ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 64.

¹⁸⁵ Tamtéž.

to byli například Dr. Otáhal (střední a dlouhé tratě), Dr. Durdil (vrh), Češpiva (skok do výšky).¹⁸⁶

Na jaře 1943 se povedla uspořádat Velká ceny Prahy, což byl předchůdce pozdějšího slavného turnaje žen a hrál se na Ořechovce. V turnaji zvítězil tým Uncas Praha. Z toho důvodu, že se lidé mohli scházet, se za války těšil basketbal vcelku velké základně. V 79 okresech se zúčastnilo mistrovství mládeže 520 družstev, což znamenalo 5200 košíkářů. Zemská liga se na Moravě rozšířila na sedm družstev a v Čechách dokonce na čtrnáct. Připravované zřízení národní ligy Československým volejbalovým a basketbalovým svazem bylo bohužel zákazem cestování sportovních výprav ukončeno.¹⁸⁷

Místní hry a soutěže se v letech 1944 a 1945 dále vypisovaly. Byly to např. Pražské podzimní hry. Ke konci dubna byl rozehrán turnaj na Žižkově, který se pro blížící se konec války nedohrál.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Národní listy, roč. 1941, č. 37, s. 3.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 65.

¹⁸⁸ Tamtéž.

8 Čechoslováci na mezinárodní basketbalové scéně do roku 1945

První reprezentační stopa ČSR patřila ženám. Podle některých pramenů mělo v roce 1922 dojít k improvizovanému reprezentačnímu vystoupení. Ženské hry v Monte Cralu, které se konaly v dubnu, chtěl československý tým veřejně propagovat československou ženskou házenou. Tým se musel zúčastnit i atletického vystoupení, soutěže v rytmickém vystoupení a tanci a také turnaje v košíkové. V roce 1923 tak ženy z ČSR nastoupily na třetích Ženských hrách proti Itálii, které podlehly 13:15. Jejich nejlepší střelkyní byla Kačenová s devíti body.¹⁸⁹

„V roce 1923 jsme jely propagovat na hry do Monte Carla českou ženskou házenou, ale musely jsme startovat i na basketbalovém turnaji. Spěchaly jsme do YMCA a tam jsme narychlo pochytaly, co se dalo. Kombinace v poli, to nám šlo. Ale když jsme postoupily před cíl, tedy pod koš, tam jsem si uvědomila, že ten povědomý náprah ke střele musím změnit. No, dělaly, jsme, co jsme mohly. Všechny zápasy jsme samozřejmě prohrály, ale oplatily jsme to soupeřkám v házené. Košíková se nám všem velmi líbila, i když jsme zůstaly u házené. Ovšem skutečnosti, že jsme byly prvními reprezentantkami republiky v košíkové, to nic nemění“ vzpomíná na první basketbalová léta Milena Lauferová Havlíčková, provdaná za sportovního reportéra Josefa Laufera.¹⁹⁰

Ženy tehdy připravoval pouhé čtyři dny před odjezdem na hry František Miloslav Marek.¹⁹¹

8.1 Účast Čechoslovaček na neoficiálním ME v roce 1930

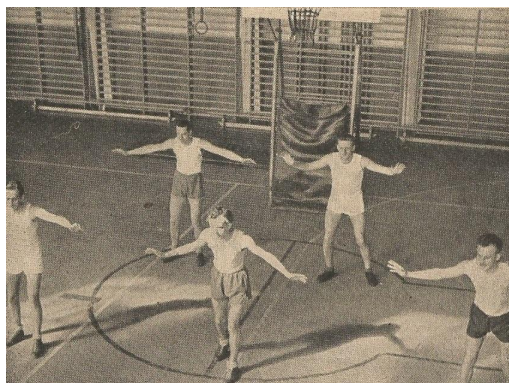
Rok 1930 se stal důležitým i pro ženský basketbal, který v tomto roce nastoupil. Kapitánka mistrovského družstva VBVS Praha i národního družstva Dr. Jiřina Kněnická Houšková vzpomíná: *„Jako studentky jsme většinu volného času trávily v prostorách Strakovy akademie, My, studentky tělesné výchovy, jsme většinou hrály odbíjenou. Stále častěji jsme jukaly do tělocvičny a pozorně sledovaly, jak se ten basket vlastně hraje... Z volejbalu jsme měly cit pro míč a postřeh... Nebyly jsme cukrové panenky ani pohybová dřeva, tak první pokusy o hru nedopadly špatně. Trenéry jsme neměly spíše občas sparing partnery. Pamatuju si třeba pozdějšího mezinárodního rozhodčího Karla Dandu. Na začátku jsme hrály osobní obranu. Zónová obrana (viz obrázky 13. a 14.) přišla později a ženy s ní jako s všelékem*

¹⁸⁹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 29.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 30.

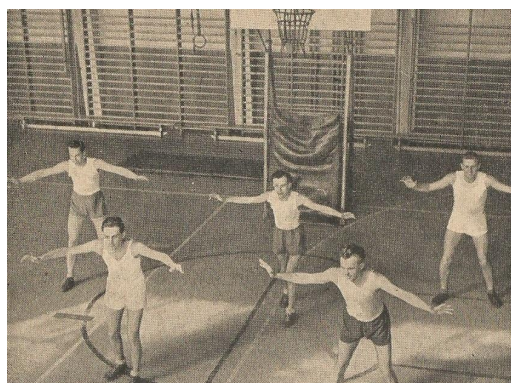
¹⁹¹ Tamtéž.

vydržely hodně dlouho. Dělili jsme se na obránkyně a útočnice. Jednou za námi přišli funkcionáři a oznámili nám, že pojedeme do francouzského Štrasburku na turnaj, který měl honosný název: Mistrovství Evropy. Všichni si mysleli, že bychom ve Francii mohly vyhrát. Dvacátého července 1930 jsme nastoupily proti Polsku a prohrály 8:12. “¹⁹²

Obrázek 13. Zónová obrana (3:2)¹⁹³

Organizátorem turnaje byla Mezinárodní sportovní federace žen (FSFI). Celkem se tohoto turnaje zúčastnila tři družstva. Francie byla nasazena do finále a tak se s ní po vyhraném semifinále utkaly hráčky Polska. V sestavě Čechoslovaček figurovaly hráčky jako Kněnická Houšková, Ullrichová, Brabcová, Jand'ourková, Čápová, Klapková a Topolčanová. Jelikož se semifinále odehrálo za velkého deště a míč hráčkách vyklouzával z rukou, myslely si reprezentantky ČSR, že výsledek bude anulován, bohužel nebyl.¹⁹⁴

Obrázek 14. Zónová obrana (2:3)¹⁹⁵

¹⁹² Tamtéž, s. 36.

¹⁹³ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radí*. Prah: Pour a spol., s. 187.

¹⁹⁴ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s.39.

¹⁹⁵ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radí*. Prah: Pour a spol., s. 191.

8.2 Nástin úspěchů a neúspěchů mužské reprezentace v letech 1933- 1934

Ve dnech 3. a 4. února 1933 odehráli českoslovenští basketbalisté v Praze Na Poříčí v budově YMCA první dva reprezentační zápasy. Ten úplně první sehráli s Itálií, které jako outsideři porazili 35:32. V tomto zápase byl hvězdou teprve osmnáctiletý Ladislav Trpkoš, který se později stal velmi dobrým hráčem. Trpkoš dal šestnáct z celkového počtu 35 bodů, dalšími skóřery byl F. Pícek (15 bodů), J. Brusil (3 body) a J. Pokorný (1 bod). Každý Ital měl dostat 20 dolarů jako cestovné a startovné od Františka M. Marka. V odvetě, která se konala druhý den, si hosté z Itálie spravili chuť a vyhráli 26:25. Zápas mělo sledovat 137 diváků. Za Itálii nastoupil i Franceschini pozdější nejlepší střelec prvního mistrovství Evropy. Čechoslováci nastoupili v této sestavě: obrana - Pokorný a Kazda, útok - Miler, Brusil, Pícek, střídající - Trpkoš a Mahr. Všichni kromě Trpkóše (Uncas) byli členy YMCA.¹⁹⁶

Na přelomu prosince 1933 a ledna 1934 ČSR sehrála s Itálií další tři utkání. První utkání s Terstem českoslovenští reprezentanti prohráli 17:31, když o polovinu bylo skóre ještě poměrně příznivé 11:11. Nejlepšími střelci československého týmu byli Klíma s šesti body a Pícek s pěti. K zápasu nastupovali hráči unavení po dlouhé cestě. Pro čtyři fauly byl také brzy vyloučen F. Pícek, a aby toho nebylo málo, tak přišlo zranění P. France.¹⁹⁷

Druhý zápas s výběrem Benátek, který se hrál ve speciálně upraveném chrámu, Čechoslováci vyhráli 23:17. Stejně tak se československým reprezentantům podařilo zvítězit i v posledním utkání proti výběru Milána v poměru 25:23. Na rozdíl od Italů si hráči československé reprezentace cestu hradili sami.¹⁹⁸

8.3 Basketbalové ME v Ženevě v roce 1935 a československá stopa

První mistrovství Evropy se uskutečnilo 2. až 7. května 1935 v Ženevě na tamním výstavišti. Do hlediště se vešlo asi pět tisíc diváků a vyprodáno bylo z velké části již v předprodeji. Reprezentanti Československa málem na turnaj neodjeli. Nakonec přišla pomoc od hlavního města Prahy, městská rada přispěla třemi tisíci korun a Dr. Rajtora, člen YMCA, přidal dva tisíce.¹⁹⁹

Systém turnaje byl následující: deset týmů hrálo vylučovacím systémem. Pokud mělo družstvo tři vítězná utkání ve skupině, postoupilo automaticky do semifinále. Když tým

¹⁹⁶ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 42.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 43.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 47.

vyhrál v základní části utkání dvě, dostal se do mezikola. Mezikolo určilo posledního postupujícího. Dvojice soupeřů určoval los.²⁰⁰

Před prvním zápasem mezi Španělskem a Belgií, jehož začátek byl stanoven na 15:00, se odehrál předzápas mezi juniorskými týmy Servete a Club athlétique de Geneve. Belgie podlehl Španělsku 17:25. Před večerními zápasy proběhlo slavnostní zahájení. Léon Buffard, prezident FIBA a šéf organizačního výboru, přivítal zúčastněné výpravy.²⁰¹

Prvním soupeřem Československa byli Francouzi, proti kterým ČSR nastoupila 2. května ve 22:40 v této sestavě: J. Klíma (kapitán, útočník, YMCA Praha I), Jiří Čtyřoký (obránce, Strakova akademie), Josef Franc (obránce, YMCA Praha I), J. Moc (útočník, YMCA Praha I) a František Pícek (útočník, YMCA Praha I). Na lavičce, vedle trenéra Čestmíra Škardy, byli tito hráči: Josef Ferstek (obránce, YMCA Kladno), Václav Voves (útočník, YMCA Praha I) a František Hájek (útočník, Sokol Pražský). Začátek zápasu se lépe vyvedl Francouzům, kteří vedli 5:2. Do poločasu stihli reprezentanti Československa jít do vedení 16:13. Do druhé půle nastoupil Ferstek místo Čtyřokého. Vedení ČSR se vyhouplo až na sedm bodů, ale Francouzi závěrečným nápořem snížil a dvěma trestnými hody mohli dokonce vyrovnat, což se naštěstí nestalo a Československo vyhrálo 23:21. Nejlepším střelcem ČSR s deseti body byl Klíma. Dále se prosadil Pícek (8 bodů), Moc (4 body) a Franc (1 bod).²⁰²

V semifinále podle losu nastoupila ČSR proti Španělsku. V poločase byl stav docela slibný 10:10. Bohužel soupeř Českoslováky ve druhé půli zaskočil a nakonec zvítězil 21:17. Zápas byl poznamenán, jednak vyfaulováním útočníka Františka Pícka, a dále skvělým výkonem španělského Martina, vážícího pouhých 55 kg, který zaznamenal 10 bodů. Martin se později stal nejlepším hráčem turnaje. Za ČSR skórovali: F. Pícek (6 bodů), J. Klíma (4 body), J. Moc (3 body), Voves a Čtyřoký (2 body).²⁰³

O bronz se utkali Čechoslováci 7. května s domácími Švýcary. Reprezentanti Československa bojovali nejen proti soupeři, ale také proti divákům a v první půli dokonce i proti rozhodčímu. V poločase bylo vedení 16:15 na straně Československa a konečný stav 25:23 určil, že si reprezentanti ČSR přivezou domů bronzové medaile.²⁰⁴

Ve finále vyhráli Lotyš, kteří porazili Španěly 24:18.²⁰⁵

²⁰⁰ Tamtéž, s. 48.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Tamtéž, s. 49.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ European Championship 1935 (Final Stage). (b.r.). Získáno 9. duben 2016, z http://www.linguasport.com/baloncesto/internacional/eurobasket/1935_GENEVA_FS.htm.

8.4 Olympijské hry v Berlíně v roce 1936 a zklamání československých basketbalových reprezentantů

Na olympiádu v Berlíně bylo přihlášeno 53 národů, basketbalové turnaje se zúčastnilo 25 národů..²⁰⁶ Československá reprezentace odcestovala pod vedením trenéra F. M. Marka s touto sestavou: Alois Dvořáček , Ludvík Dvořáček, Jiří Čtyřoký a Vítězslav Hloušek - Strakova akademie, František Hájek a Karel Kuhn - Sokol Pražský, Ladislav Prokop a Ladislav Trpkoš - Uncas, František Pice, Josef Moc a Josef Klíma - YMCA Praha. Technickou komisi doplňovali vedle F. M. Marka, Čestmíra Škardy, také Josef Kacr, Václav Jeřábek a Karel Hala.²⁰⁷

V prvním utkání se českoslovenští reprezentanti měli utkat s hráči z Maďarska, kteří ovšem k utkání nenastoupili, údajně kvůli nízké výkonnosti. ČSR vyhrálo kontumačně 2:0. Ve druhém kole na Československo čekal soupeř ze Švýcarska. Snad nervozita či neznámé prostředí měly vinnu na prohře ČSR 12:25 (poločas 4:13), když Čechoslováci ztráceli míče, umění i hlavu. Nejlepšími střelci československého reprezentačního družstva v tomto zápas byli Klíma a Moc (oba po čtyřech bodech).²⁰⁸

Dále ČSR mezikolo poražených přičklo Německo, které porazila 20:9 (poločas 9:4). Trenér tentokrát vsadil hlavně na hráče ze Strakovy akademie, když do útoku nasadil bratry Dvořáčky společně s Hlouškem. Alois Dvořáček nastřílel i týmové maximum, které činilo 12 bodů. Hráči chtěli Němce opravdu porazit, což se jim nakonec i podařilo, někteří nemohli ani dospát. Klíma s Trpkošem se šli před sedmou hodinou rozhýbat do tělocvičny.²⁰⁹

Ve třetím vyřazovacím kole Čechoslováci prohráli s Uruguayí 19:28 (poločas 8:14). Do útoku nastoupil Picek, Hájek a Klíma. S deseti body byl nejlepším střelcem Československa František Hájek.²¹⁰

Výsledky stačili ČSR pouze na dělené 9. - 14. místo. V semifinále se utkalo Mexiko s USA a Polsko s Kanadou.²¹¹ Vítězem turnaje se stalo USA, když ve finále porazili Kanadu 19:8. Poslední medailová pozice patřila Mexiku.²¹²

Bronzovou medailí za péči při organizaci byl odměněn pořadatel turnaje F. M. Marek. Dále byl Marek pověřen projevem před zahájením turnaje.²¹³

²⁰⁶ Národní listy, roč. 1936, č. 172, s. 6.

²⁰⁷ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 53.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 55.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž, s.53.

²¹¹ Národní listy, roč. 1936, č. 221, s.4.

²¹² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 53.

²¹³ STAR, roč. 1936, č. 33.

Marek také zastupoval Československo na kongresu v Berlíně. Na kongresu bylo navrženo vyhazování po koši z autu, které známe dnes. Jako další byl podán návrh na zařazení ženského basketbalu na olympijské hry a návrh o rozdělení basketbalu na dvě kategorie. První kategorie měla být do 180 cm a druhá bez limitu. Marek ještě navrhl, aby se pořádal středoevropský pohár pro sezónu 1936/1937.²¹⁴

Obrázek 15. Průkaz reprezentanta Josefa Klímy na OH v Berlíně²¹⁵

8.5 Mistrovství Evropy v basketbalu v Rize v roce 1937 a působení na mezinárodní úrovni v roce 1938 československých týmů

Mistrovství Evropy bylo pro hráče z Československa poznamenáno změnami pravidel, o kterých se společně s Francouzi a Egyptany Češi dozvěděli odpoledne před začátkem zápasů.²¹⁶

Na mistrovství, které se konalo od 2. do 7. května 1937, odcestovala společně s trenérem F. M. Markem tato sestava: Uncas - Josef Bartoníček, Jan Kozák, Josef Klíma, Ladislav Prokop, Zdeněk Schollar, Strakova akademie - Ludvík Dvořáček a Antonín Štorkán, Sokol Pražský - Silverius Labohý. Ve výběru nefiguroval ani jeden hráč z YMCA Praha, kteří

²¹⁴ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 56.

²¹⁵ Převzato z: Archiv YMCA v ČR.

²¹⁶ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 56.

patřili v minulosti ke stálícím v reprezentačním mužstvu. Mužstvo bylo oslabeno o Františka Picka a také o Ladislava Trpkose z Uncas.²¹⁷

Turnaje se zúčastnilo osm týmů, ty byly rozděleny do dvou skupin po čtyřech. Na Československo vyšla skupina B společně s Lotyšskem, Francií a Polskem. Ze skupiny postupovaly dva nejlepší do semifinále. Postupující hráli křížem s prvními týmy ze skupiny A o finále.²¹⁸

Na úvod turnaje prohrálo ČSR s Lotyšskem vysoko 11:44. Nové změny pravidel, na které Čechoslováci nebyli zvyklí, zapříčinily až 20 míčových ztrát. Jediný koš ze hry se podařilo vsítit Kozákovi, všechny ostatní body padly po trestných hodech. Nejlepšími střelci Československa byli tak shodně Kozák, Bartoniček, Dvořáček a Labohý všichni shodně po dvou bodech. Dalším problémem byly fauly. Stalo se pravidlem, že se někteří obránci vyfaulovali a museli za ně do obrany naskočit kolegové z útoku.²¹⁹

Ve druhém utkání Čechoslováci podlehlí Francii, když se jejich nejlepším střelcem stal se sedmi body Dvořáček. Když zbývalo pět minut do konce zápasu, tak vypadal výsledek slibně. ČSR vedlo 19:15, bohužel Francouzi poslali do hry odpočaté hráče z lavičky. Hráči z Československa naopak měli opět mimo hru kvůli faulům tři hráče. To se na koncovce zápasu podepsalo a Francie nakonec vyhrála.²²⁰

Poslední zápas ve skupině Čechoslováky čekal s Polskem. Ke třem znovu vyfaulovaným hráčům přibyl se zraněným kotníkem Kozák a Čechoslováci tak dohrávali se čtyřmi hráči na hrací ploše. Zápas prohráli 19:38 a dostali se tak do skupiny o 5. - 8. místo. Ve skupině českoslovenští reprezentanti na začátek prohráli s Estonskem 20:39, když nejlepšími střelci ČSR byli Prokop a Schollar (oba po pěti bodech). Utkání o sedmé místo vyhráli kontumačně 20:0 nad Egyptem, který odstoupil na protest²²¹ z turnaje.²²² Zlato vyhrála Litva před Itálií a Francií.²²³

Tým Uncas, který vyhrál souboj o mistra Československa pro rok 1938, odehrál v tomto roce i několik mezinárodních utkání, když odcestoval do Lotyšska a Litvy. S týmem Lotyšska sehrál utkání i ženský tým ČSR, který prohrály hráčky Československa 20:34.

²¹⁷ Protein, VIII., 2006, č. 6.

²¹⁸ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 57.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž, s. 58.

²²¹ Důvodem odstoupení bylo uznání protestu Italů proti jejich zápasu s Egyptem.

²²² Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 58.

²²³ STAR, roč. 1937, č. 20.

Mezinárodní měření sil se poté na dlouhou dobu pozastavilo kvůli II. světové válce a basketbal se těšil pouze ze zápasů na klubové úrovni.²²⁴

²²⁴ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 59.

9 Přehled vývoje pravidel basketbalu od počátků do roku 1945 a jejich dopad na pojetí basketbalové hry

9.1 První basketbalová pravidla - James Naismith

James Naismith stanovil prvních třináct pravidel (*viz obrázky 16. a 17.*), ze kterých se většina nedochovala. Změny byly dány vývojem hry.²²⁵

Dle Ströhera²²⁶ to byly tato pravidla:

1. Míč může být házen v jakémkoliv směru jednou nebo oběma rukama.
2. Míč může být odpinknut v jakémkoliv směru jednou nebo oběma rukama (nikdy ne pěstí).
3. Hráč nesmí běžet s míčem, musí ho odhodit z místa, kde jej chytil.
4. Míč musí být držen jednou rukou nebo mezi dvěma rukama. Paže nebo jiná část těla se nesmí k držení používat.
5. Zakázáno je obsazování, držení, tlačení nebo zabraňování protihráči ve hře. První porušení je bráno jako foul, druhým se hráč vylučuje ze hry, než padne další koš. Pokud je evidentní úmysl zranit protihráče, návrat do hry není povolen
6. Foul je udeření míče pěstí, porušení 3. a 4. pravidla a u některého z popsaných v pravidle 5.
7. Jestliže kterákoliv strana udělá tři po sobě jdoucí fauly, může být protivníkovi připsán bod. Po sobě jdoucí znamená, že fauluje třikrát za sebou pouze jeden tým.
8. Koš platí, pokud je míč hozen nebo odpinknut do koše ze hřiště a zůstane v něm. Během toho se nesmí žádný z bránících hráčů dotknout míče nebo jakkoliv narušit případný vstřelený koš. Pokud se míč dotkne obroučky koše a dotkne se ho bránící hráč, platí to jako vstřelený koš.
9. Pokud se míč dostane do autu, bude vhozen do pole a hrán hráčem, který se ho první dotkne. V případě sporu hodí míč do hry rozhodčí. Vyhazující má na vyhození pět vteřin, pokud do té doby nevyhodí, přechází vyhazování na soupeře. Pokud některá strana zdržuje hru, může to být rozhodčím považováno za foul.
10. Druhý rozhodčí soudcuje muže. Zapisuje fauly a hlásí tři po sobě jdoucí fauly družstva. Dále má pravomoc diskvalifikace v rámci pravidla 5.

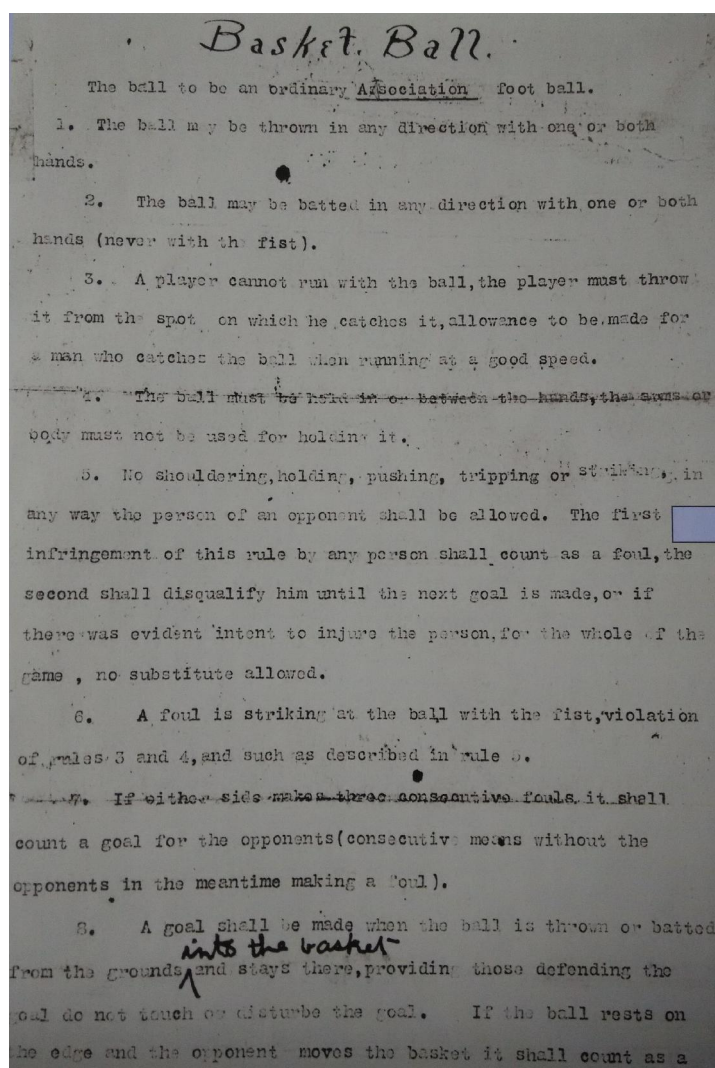
²²⁵ Ströher, M. (2001). *The rules basketball 1931-200: including the very first playing rules from 1891*. München: International basketball Federation.

²²⁶ Tamtéž.

11. První rozhodčí soudcuje míče. Sleduje, kdy je míč ve hře, kdy v zámezí, která strana má mít míč a také sleduje čas. Rozhoduje, zda koš platí. Počítá body a má další povinnosti obecně spojované s rozhodčím.

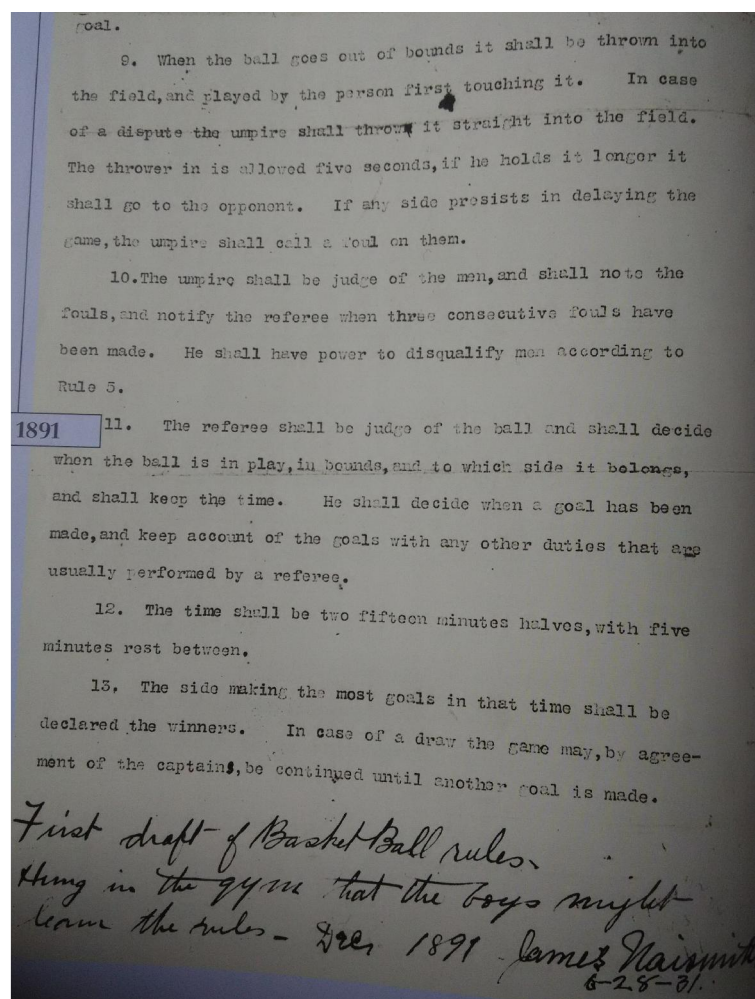
12. Hrají se dva poločasy po patnácti minutách s pětiminutovou přestávkou.

13. Vítězem se stává družstvo, které ve stanoveném čase vstřelí více košů. Pokud se kapitáni nedohodnou jinak, tak se v případě stejného skóre hraje dál a vítězem se stane družstvo, které dá první koš.

Obrázek 16. První pravidla basketbalu²²⁷

²²⁷ Ströher, M. (2001). *The rules basketball 1931-200: including the very first playing rules from 1891*. München: International basketball Federation.

Obrázek 17. První pravidla basketbalu²²⁸

Z těchto prvních pravidel se dochovalo v nezměněné podobě pravidlo pěti vteřin na výhoz z autu. Ostatní pravidla byla upravena, změněna nebo úplně zanikla. Všechno je dáno vývojem sportu a jeho modernizací. Velmi důležitým byla možnost připsání bodů za tři fauly, které mohlo mít na vývoj zápasu velký vliv. Hlavní myšlenka, bezkontaktní sport, vynálezce této se hry se pomalu měnila až do podoby, kterou známe dnes. Jak se basketbal modernizoval měnilo se bezkontaktní pojetí hry.

9.2 Nástin pojetí hry basketbalu na území Československa na přelomu devatenáctého a dvacátého století

Na počátcích basketbalu, což bylo ke konci devatenáctého a na začátku dvacátého století, mělo být hřiště pomyslně rozděleno na třetiny. Hráči se měli pohybovat pouze ve své třetině. Dle velikosti hřiště byl určen počet hráčů na pět, sedm či devět, kteří se dále rozdělili

²²⁸ Tamtéž.

do třetin. Jak na začátku, tak také po každém koši se míč vhazoval mezi dva protihráče, díky čemuž nebyla hra tolik plynulá. Každý hráč mohl mít míč v držení maximálně pět vteřin a nemohl s ním běžet. Ve hře se tedy s největší pravděpodobností objevovalo mnoho nahrávek, což vedlo k velkému pohybu míče, ale menšímu pohybu hráčů, kteří byli pouze ve své třetině. Hra byla naprosto bezkontaktní.

9.3 Oficiální pravidla pro Basket-ball z roku 1923

Oficiální pravidla pro košíkovou vydala v roce 1923 v Československu YMCA. My se zde podíváme na to, co obsahoval třetí svazek těchto pravidel. Kromě pravidel pro basketbal obsahoval tento svazek pravidla pro další sporty (volley-ball, playground-ball a hand-ball).²²⁹

V předmluvě se dozvídáme, že pravidla byla vydaná proto, že zájem o basket-ball, volley-ball, playground-ball a hand-ball v Československu vzrůstal. Důležité tedy bylo, aby zájemci o provozování těchto her věděli, jak je mají hrát a popřípadě nacvičovat. Pravidla přeložili nebo se na nich jinak výrazně podíleli: Dr. F. Kubka, Mr. J. F. Machotka, p. F. M. Marek.²³⁰

V knížce je basketbal popisován, jako hra velmi podobná „házené“. Košíkovou mohou hrát muži, chlapci a při malých změnách i ženy. Dá se provozovat v tělocvičně i v přírodě. Vyžaduje práci celého těla a cvičením lze docílit větší jemnosti a dokonalosti pohybů potřebných ke hře. Je zde uváděno, že basketbal je celoročním sportem, ale nejoblíbenějším obdobím je zima a to hlavně na amerických univerzitách a středních školách.²³¹

Dnes je basketbal považován výhradně za zimní sport a je vidět, že již dříve k tomu vývoj šel.²³²

Pravidla hry jsou členěna pomocí římských číslic a oddělují tak od sebe různé body. Vybrali jsme zde, dle našeho názoru, důležitá pravidla nebo ta, podle kterých si lze hru v období, ve kterém pravidla platila, představit. V některých částech jsou nejasná či nepřehledná. Někdy jsi lze určitou věc vyložit dvěma nebo více způsoby (vzdálenost čáry trestného hodu), někdy si protirečí (maximální počet osobních chyb). Chyby lze přisoudit tomu, že šlo v té době o jedny z prvních nových pravidel. Postupem času se nejasnosti vyjasňovaly a pravidla se měnila s tím, jak se hra vyvíjela. Dále je v této publikaci uvedena charakteristika basketbalu a pozic, které hráči zastávali.

²²⁹ *Oficiální pravidla pro volley-ball, basket-ball, playground-ball a hand-ball.* (1923). Praha: YMCA.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Tamtéž, s. 17.

²³² Tamtéž.

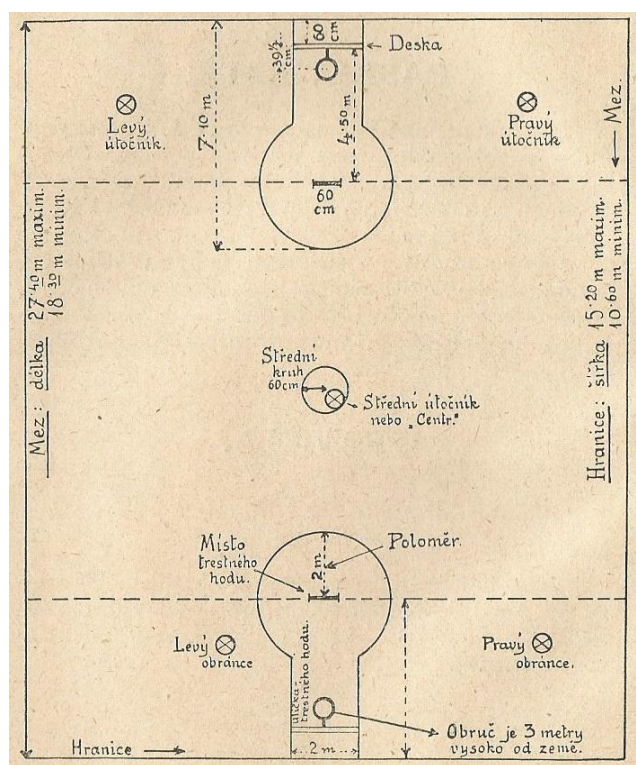
I. pravidlo Účel hry

Košíkovou hrají dvě družstva. Každé družstvo má na hrací ploše pět hráčů. Úkolem je vhodit míč do soupeřova koše (obruče) a zamezit ve skórování protihráčům.²³³

Podstata hry je stejná dodnes.

II. pravidlo Hřiště (viz obrázek 18.)

Rovná obdélníková upravená půda, která má rozměry minimálně 18,30 m na 10,60 m a maximálně 27,40 × 15,20 m. Za hranicí hřiště má být minimálně metr volného místa. Čáry mají být 5 cm široké. Kratší strana se označuje „hranicí“ a delší „mezí“. Ve středu je kruh o poloměru 60 cm. Místo trestného hodu je označeno čarou 60 cm dlouhou a 2,5 cm širokou. Čára je kolmá na spojnici středů hranic a od hranice je vzdálena 4,5 m (na nákresu je ovšem vzdálena 4,5 m od koše, což je zavádějící a značí nejasnosti). Ulička trestného hodu je místo, které je ohraničené dvěma čarami (od středu hranic je 1 m na každou stranu). Ulička je protnuta obloukem o poloměru 2 m se středem ve středu trestného hodu.²³⁴

Obrázek 18. Nákres hřiště²³⁵

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž, s. 18.

Od původních Klenkových rozměrů 20 m na 10 m se přešlo k většímu hřišti, ale místo okolo hřiště bylo zachováno. V dnešní době je rozměr hřiště stanoven na 28×15 m, což je téměř shodné s maximálním rozměrem hřiště dle pravidel vydaných v roce 1923. Ulička trestného území s obloukem, dnes známá jako vymezené území, se svými rozměry oproti dnešní liší. Dnes je vymezené území tzv. bedna obdélník o rozměrech 4,9 m na 5,8 m s půlkruhem o poloměru 1,8 m. Ve vymezeném území je dále půlkruh proti prorážení. Vzdálenost trestného hodu je 4,6 m od desky koše, což je jen o 10 cm dále než na nákresu v pravidlech z roku 1923.²³⁶

III. pravidlo Desky

Deska je obdélník ze dřeva, skla nebo jiného pevného a plochého materiálu s delší stranou 2 m a kratší 1,3 m. Umístěna je 60 cm od hranice a je na jejím středu.²³⁷

Dnes je deska umístěna 1,2 m od koncové čáry a její rozměry jsou 1,8 m na 1,05 m. Uvnitř je další obdélník s rozměry 59 cm na 45 cm, kdy další strana je v úrovni obroučky.²³⁸

IV. pravidlo Obruče

Obruče neboli tzv. baskety mají být z provazové sítě nebo jiného materiálu. Zavěšeny mají být na kovových kruzích o průměru 45,7 cm. Sít by měla být zhotovena a svázána tak, aby v ní míč na chvíli zůstal a poté propadl. Kruh má být připevněn 33 cm od dolního okraje desky a 1 m od obou stran a má být držen vodorovnou rukojetí 15 cm dlouhou a být 3 m od země.²³⁹

Oproti Klenkovu postavení koše, který měl být ve výšce 3,1 m má dle těchto pravidel být ve výšce 3 m. Dnes je již koš ve výši 3,05 m. Průměr obruče je také rozdílný (Klenka - 45 cm). Dnes je průměr shodný s klenkovým.

V. pravidlo Míč

Míč má být kulatý s koženým obalem a gumovou duší. Obvod: minimálně 76 cm a maximálně 81 cm. Váha: minimálně 0,56 kg a maximálně 0,65 kg. Domácí mužstvo má k zápasu připravit dva míče. Hosté vyberou míč hrací, se kterým se poté rozcvičují.²⁴⁰

Podle dnešních pravidel má mít míč pro mužské soutěže odvod 77 cm, váhu od 0,567 do 0,65 kg a má mít doporučený tlak 7 až 9 LBS. Jedná se o míč velikosti 7. Ženy hrají s míčem velikosti 6 (odvod 74 cm, váha, 510 - 567 g, tlak 7 - 9 LBS). Obvod míče pro muže je tedy o jeden cm větší, ale váha se skoro vůbec nezměnila.

²³⁶ Tamtéž, s. 18.

²³⁷ Tamtéž, s. 19.

²³⁸ FIBA.com. (b.r.). Získáno 12. duben 2016, z <http://www.fiba.com/>

²³⁹ *Oficiální pravidla pro volley-ball, basket-ball, playground-ball a hand-ball.* (1923). Praha: YMCA, s. 19.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 20.

VI. pravidlo Hráči a jich zástupcové

Družstvo se skládá z pěti hráčů. Jeden z nich je kapitán. Kapitán reprezentuje své družstvo, rozděluje hráčům čísla, obrací se s otázkami na rozhodčí nebo dostává potřebné informace a podobně. Náhradník se musí nahlásit zapisovateli, chce-li vstoupit do hry. Udá své jméno, číslo a pozici. Do hřiště vstoupí až na vyzvání soudce (rozhodčího) při přerušení hry. Hráč, kterého vystřídal, se již nesmí do hry vrátit. Hráči dále nesmí opustit hřiště bez dovolení soudce nebo jeho pomocníka před poločasem. Hráči musí být očíslováni čísly 15 cm vysokými a 2,5 cm širokými. Čísla jsou na zádech jejich košilí.²⁴¹

V pravidlech nebyl nalezen počet náhradníků. Pravidlo střídání, po kterém se již hráč nesměl vrátit do hry, svědčí nejspíše o tom, že náhradníků bylo maximálně asi kolem pěti (za každého hráče jeden náhradník), aby si všichni zahráli a tým měl popřípadě na vystřídání. Pravidlo se střídáním se časem měnilo až do dnešní podoby, kdy hráči smějí střídat kolikrát je třeba. Dále je dnes stanoven maximální počet hráčů, kteří smějí zasáhnout do zápasu. Tento počet je 12. Dnešní čísla mají mít na zádech velikost nejméně 20 cm na výšku a na přední straně minimálně 10 cm. Vpředu i vzadu by měla být minimálně 2 cm široká.²⁴²

VII. pravidlo Rozhodčí a jejich povinnosti

Rozhodčími jsou: soudce, soudcův pomocník, dva měřiči času a také dva zapisovatelé. Soudce dává do hry míč. Rozhoduje, kdy je míč ve hře, kdy je mrtvý, komu patří a kdy byl učiněn goal (vstřelen koš). Řídí tresty, vyvolává fauly, časy (time-outy), uznává zástupce, ohlašuje skóre a další. Má právo vyloučit hráče ze hry, který učinil tři osobní „fouly“ (surovosti) (v oddíle XVI. Fouly a tresty se uvádí, že hráč musí opustit hřiště pro čtyři osobní chyby). Dále může soudce vyvolat foul pro „nesportmanské“ chování a rozhodovat o věcech, které nejsou v pravidlech uvedeny. Pomocník se stará hlavně o hráče vzadu v poli a pomáhá soudci. Je dobré, když má soudce a pomocník jinak znějící píšťalku. Zapisovatelé zaznamenávají body a zapisují osobní a technické chyby, které musí oddělovat. Pokud se liší počet dosažených goalů v zápisech zapisovatelů je rozhodnuto ve prospěch nižšího skóre, pokud si soudce není jistý ničím jiným. Časoměřiči měří čas a oznamují konce poločasů gongem, nebo jiným zvukovým signálem. Pokud je vystřeleno na koš a míč letí do koše, když má být konec hracího období, čeká se, zda míč propadne košem. Propadne-li koš platí.²⁴³

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž, s. 21.

VIII. pravidlo Terminologie hry

Pro dosažení goalu (koše) musí míč propadnout obručí shora. Out udělal hráč, který se míče dotknul naposledy. Míč je v outu pokud se dotknul čáry mezní nebo hraniční či předmětu mimo hřiště. Míč se stane „drženým“, pokud jej drží dva protivníci jednou nebo oběma rukama, nebo jestliže je hráč s míčem dobře bráněný a zdržuje hru. Time-out (čas) může nastat při přerušení hry. Při faulu dostane faulovaná strana volné podání. Míč je mrtvý pokud: je v autu, byl prohlášen „držený míč“ nebo čas, stal se faul nebo dva fauly, po kterých následují dva volné hody, hra skončí, míč uvízl v obruči, byl učiněn nesprávný volný hod, byly učiněny dva fauly po prvním volném hodu dvěma hráči stejného. Běh s míčem nastane, pokud hráč s míčem běží jakýmkoliv směrem. Pivotování je dovoleno. Driblink je odražení, kutálení, přehazování a opětovné chytání míče hráče s míčem. Pokud míč přejde do klidu v rukou či ruce hráče s míčem, driblink končí. Držení je osobní styk s protihráčem za účelem překážení mu v pohybu s míčem. Blokování je držení hráče bez míče. Dvojitý foul se stane, pokud je odpískán faul oběma družstvům. Zdržování nastává, pokud hráč ruší postup hry. Osobní foul je osobní surovost různé intenzity proti protihráči. Technický foul je provinění bez osobního styku. Diskvalifikující foul je surovost, za kterou je hráč vyloučen ze zápasu.²⁴⁴

Terminologie hry prošla, jako vše zdokonalením, ale podstata se ve většině případů nezměnila. Rozdíl je například v tzv. drženém míči, který dnes musí být opravdu držen dvěma hráči.

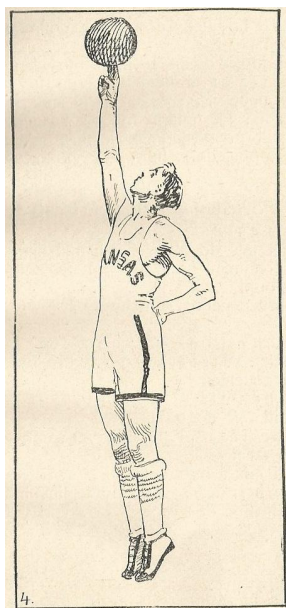
IX. pravidlo Pravidla hry

Zápas se hraje dvakrát dvacet minut s desetiminutovou přestávkou. Čas se může dle kategorií měnit. Hra začne vhozením míče soudcem mezi dva protihráče ve středovém kruhu. Hod se provede takto: Soupeři stojí v centru (středovém kruhu) stejně oběma nohama na své polovině s jednou rukou za zády (ruka zůstává za zády do té doby, dokud jeden z nich udeří míč). Ostatní hráči stojí v libovolném postavení, tak aby nepřekáželi soudci ve vhození míče. Soudce vhodí míč mezi hráče tak, aby dopadl mezi ně. Když je míč v kulminačním bodě rozhodčí zapíská a dá tak povel k zahájení hry. Hráči vyskočí a snaží se míč odpálit (viz obrázek 19.). Každý může míč udeřit maximálně jednou. Pokud dopadne míč bez udeření vhození se opakuje. Hostující družstvo si na začátku zápasu vybere stranu, ta se po poločase změní. Míč se dává do hry ve středovém kruhu při těchto případech:

- na začátku každého hracího období
- po goalu (koši)
- po nesprávném hozeném volném hodu

²⁴⁴ Tamtéž, s. 23.

- uvíznul-li míč v obruči
- po posledním volném hodu, který následoval po dvojitém faulu²⁴⁵

Obrázek 19. Výskok středního hráče při „rozkoku“²⁴⁶

Největší rozdíl s dnešními pravidly je v rozskoku (vhození míče sudím mezi dva hráče) po koši. Dnes se po obdržení koši vyhazuje za koncovou čarou. Dalším rozdílem je, že i muži hrají na čtvrtiny. Pravidla FIBA určují hrací dobu na 4×10 minut.

X. pravidlo Scorování

Pokud je po konci základní hrací doby nerozhodný stav, prodlužuje se po pěti minutách až do určení vítěze, který dosáhl vyššího skóre. Tzv. vzdaná hra určuje výsledek 2:0 pro toho, kdo nezvдал.²⁴⁷

Pětiminutové prodloužení je i dnes aktuální, ale kontumace je stanovena na skóre 20:0.

XI. pravidlo Out

Hráč družstva, které se neprovinilo vyhozením míče ze hry, vyhazuje míč za hranici nebo mezí. Pokud není viník outu jasný dochází k rozskoku nejbližší místa provinění, nejbližší však jeden metr od hraniční čáry.²⁴⁸

²⁴⁵ Tamtéž, s. 25.

²⁴⁶ Marek, F. M. (1928). *Volleyball a basketball: oficiální světová pravidla: pokyny k nácviku*. Praha: YMCA, s. 37.

²⁴⁷ *Oficiální pravidla pro volley-ball, basket-ball, playground-ball a hand-ball*. (1923). Praha: YMCA.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 27.

XII. pravidlo Čas „Time out“

Ustanovuje jej soudce na žádost kapitána, pokud jej míč v držení jeho týmu. Dále pokud přerušení trvá déle než třicet sekund. Nejdéle čas trvá dvě minuty.²⁴⁹

XIII. pravidlo Držený míč

Hráči, kteří drží míč provedou rozskok.²⁵⁰

XIV. pravidlo Pokutový hod

Po faulu soudce vezme míč a položí jej na hranici trestného hodu družstva, které má házet. Hod musí být proveden do deseti vteřin od položení míče. Je-li hod úspěšný, míč je dán k rozskoku ve středovém kruhu. Pokud je poslední nebo jediný hod neúspěšný, hra pokračuje, kromě případu dvojitého faulu, kdy se provádí rozskok.²⁵¹

Dnes po posledním nebo jediném trestném hodu vyhazuje míč družstvo, které dostalo koš, za koncovou čarou. Zde je důkaz, že bylo důležité mít ve svém týmu dobře fyzicky disponovaného pivota, který by získával míče z rozskoku pro své družstvo.

XV. pravidlo Fouly a tresty

Volný hod na koš je dovoleno pokud:

- zpozdí-li hráč hru při odchodu ze hřiště
- vyrušuje-li hráč protivníka při vyhazování z outu
- přeruší-li strana hru více než třikrát během hry
- chová-li se hráč nesportovně proti hráčům, soudcům a funkcionářům skutky nebo slovy

- přijde-li hráč na hřiště, který se nenahlásil soudci
- je-li hráč „pobádán“ hráčem nebo cvičitel, který stojí mimo hřiště²⁵²

Osobní fouly jsou osobní chyby, při kterých hráč drží, zastavuje, kope, podráží, strká, nebo jinak útočí na protihráče. Trest za osobní chybu jsou dva trestné hody byl-li faulovaný ve vlastním trestném území a jeden trestný hod, pokud hráč byl mimo své vymezené území. Míč je dán k vhazování ze strany hřiště pokud hráč:

- běží-li s míčem více jak jeden krok, kopne do míče, nebo ho odrazí pěsti
- nedodrží-li pravidla při nadhazování mezi dva hráče
- hází-li trestný hod, nesmí nahrát jinému hráči
- je-li při driblinku míč chycen do obou rukou a není podán nebo hozen do koše²⁵³

²⁴⁹ Tamtéž, s. 28.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 29.

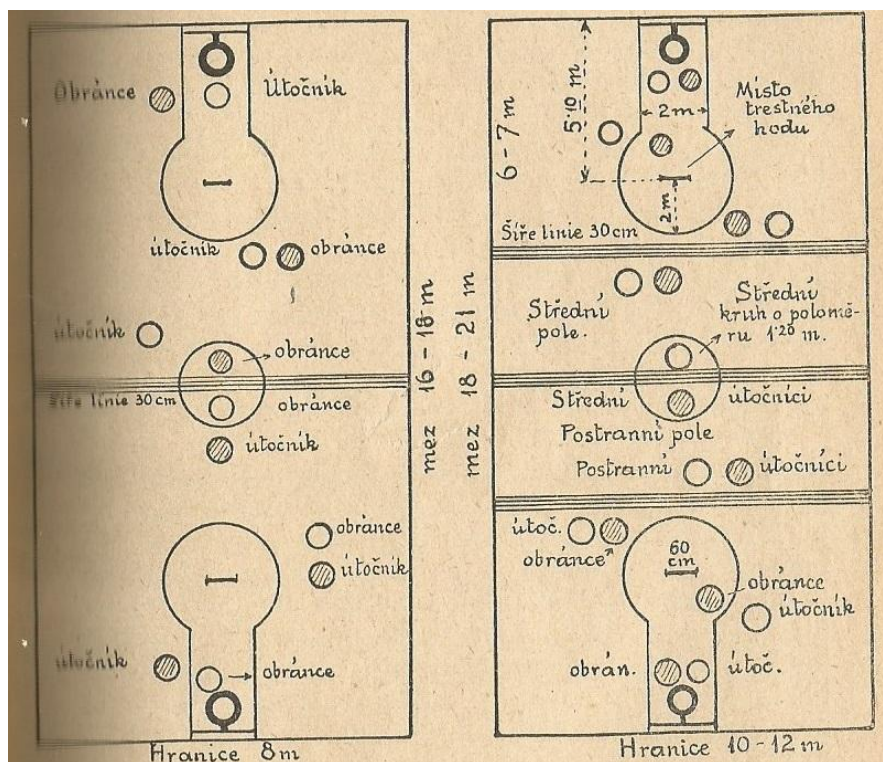
²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž, s. 31.

²⁵³ Tamtéž.

Velmi důležitým byla možnost nařízení trestných hodů například za zpoždění hráče při odchodu nebo za nesportovní chování, které bylo na uvážení soudce. Důležité tedy bylo, aby byl soudce spravedlivý, protože mohl hru velmi ovlivnit. Rozdíl s dnešním pojetím byl v posuzování počtu trestných hodů. Dle dnešních pravidel se hází jeden trestný hod za technickou chybu nebo pokud byl hráč faulován při střele, kterou proměnil, jinak se počet trestných hodů shoduje s územím ve kterém byl faul spáchán (dvojkové, trojkové), pokud byl faul při střele. Pokud faul nebyl při střele, ale tým má více než čtyři chyby, hází se hody dva.

Ve svazku pravidel se objevuje rozdělení basketbalu na mužský a ženský (viz *obrázek 20*). Ženy by oproti mužům měly hrát v sedmi a pohybovat se mohly jen v určitém území. Jinak by ve hře nemělo být velkých rozdílů.²⁵⁴

Obrázek 20. Rozestavení při hře²⁵⁵

Dále jsou zde uváděny základní předpoklady hráčů na dané pozici. Útočníci (forwardi) by měli být rychlí v rozhodování, rychlí a přesní v prováděných činnostech, schopni rychle a dobře podávat míč pravou i levou rukou, týmoví a měli by umět dobře střílet na koš pravou i levou rukou. Střelba spodem se pro hru nedoporučuje, protože se dobře blokuje. Střední hráč (centr) by měl být největší člen týmu, nebo někdo s dobrým výskokem. Je velmi důležitý

²⁵⁴ Tamtéž, s. 33.

²⁵⁵ Tamtéž.

při vhozených míčích od soudce. Dále by měl být kreativní, pokud chtěný signál nevyšel. Tento hráč útočí i brání. Obránce musí umět dobře vyhodnocovat, kdy pomoci útoku a kdy ne. Jeden obránce by měl vždy jistit obranu. Důležitá je souhra celého družstva. Všichni musí spolupracovat, znát signály a znát dobře svoji roli. Je zde například popsána situace po neúspěšném trestném hodů. Pokud hází vaše družstvo a míč se odrazí k vám, je dobré přihrát míč hráči, který hod házel. Házející hráč by měl být volný. Pokud hází soupeř, je dobré mít takové postavení, aby jste mohli přenést hru co nejrychleji na koš na který utočíte.²⁵⁶

9.4 Hry - Basket-ball, Volley-ball a Házená vydané Federací proletářské výchovy

V roce 1926 vydala svá pravidla i Federace proletářské výchovy. V knížce jsou obsažena pravidla, která jsou převzatá z těch oficiálních a doplněna o poznámky. Dále zde najdeme techniku a taktiky hry. Uvádíme zde pouze rozdíly od pravidel vydaných YMCA Praha a také zajímavosti nácviku techniky a taktiky hry.²⁵⁷

Hřiště by mělo být situováno od severu k jihu. Důvodem je oslnění sluncem. Pokud by bylo od východu k západu, byl by jeden tým oslněn přímo při střelbě na koš. Průměr obruče je 45 cm. Důležité technické prvky hry jsou dle tohoto výtisku následující: chytání, přehrávání a vedení míče. Dále také kličkování s míčem a házení míče do košíku. Vše vyžaduje přesnost a správné provedení v co možná největší rychlosti. Při nácviku bychom měli postupovat od provádění dané činnosti pomalu až po co největší možnou rychlost. Důležité je umět pracovat s míčem svojí silnější i slabší rukou. Při kombinacích se doporučuje využívat třech hráčů. Kombinace pouze dvou se snáze brání.

Nácvik hry je zde dělen do tří fází. První fáze, která může trvat až deset cvičebních hodin, je osvojení si základních prvků techniky hry. Řadí se sem úplné základy, jako je předávání míče, driblování a podobně. K nácviku můžeme využít her. Jsou zde napsány doporučené hry (štafeta s předáváním míče, podávání, boj o míč, kdo rychleji). Všechno to jsou velmi prosté hry k osvojení si základních pohybových dovedností potřebných k hraní košíkové. Hra kdo rychleji spočívá v normální hře basketbalu s tím omezením, že se nesmí driblovat a nesmí se přiblížit k protivníkovi na 1 metr.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 34-37.

²⁵⁷ *Hry: basket-ball (košíková), volley-ball (odbíjená), velký volley-ball, házená : pravidla, technika, taktika hry.* (1926). Praha: Federace proletářské tělovýchovy.

Druhá část, která je dlouhá přibližně stejně jako první, se jmenuje Základy taktiky. Úkolem této fáze je osvojení základní taktiky v daném týmu. Chceme svěřence naučit bránit a útočit. Příklad velké chyby při hře je, když se všichni ženou za míčem.

Poslední fází, trvající dvanáct až patnáct hodin, je souhra družstva a konečné obsazení míst. Důležité je sehrání celého mužstva a rozdělení rolí a pozic v týmu.²⁵⁸

9.5 Volleyball a Basketball oficiální světová pravidla a pokyny k nácviku vydané YMCA v roce 1928

Jako další se nám do rukou dostala pravidla, která vydala v roce 1928 YMCA Praha. Ve svazku jsou i pokyny k nácviku košíkové. Uvádíme zde odlišnosti od minulých oficiálních pravidel vydaných YMCA a zajímavosti z nácviku.²⁵⁹

Hned ve druhém pravidle (Hřiště) je na správnou míru uvedena vzdálenost pro trestný hod, která odpovídá 4,5 metrů od desky. Vzdálenost sedí jak v pravidlech, tak také na plánu hřiště. Ve čtvrtém pravidle (Obruče) je tentokrát průměr obruče košíku stanoven na 46 cm, tedy o 3 mm více než v pravidlech z roku 1923 a o celý jeden cm oproti pravidlům FPT. Pravidlo šest (Hráči a jich náhradníci) již dovoluje hráči, který byl jednou vystřídán se do hry ještě maximálně jednou vrátit. Pravidlo osm (Terminologie hry) mění definici driblinku. Hráč již nesmí míč přehazovat, ale pouze odrážet a kutálet. Z pravidla šestnáct (Fouly a tresty) zmizel volný hod na koš za „pobádání“ hráče na hřišti hráčem nebo cvičitelem mimo hřiště.²⁶⁰

Družstvo	První polovina		Druhá polovina	
	Body	Chyby	Body	Chyby
Jména				
Celkem	bodů:		bodů:	

Obrázek 21. Návrh na zápis o utkání²⁶¹

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Marek, F. M. (1928). *Volleyball a basketball: oficiální světová pravidla: pokyny k nácviku*. Praha: YMCA.

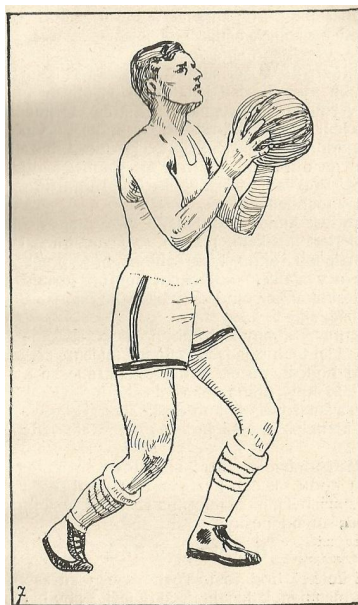
²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Tamtéž.

Ve svazku jsou dále praktické pokyny k výzbroji, výběru hráčů, nácviku ke hrám a zápasům a další. Výzbrojí by měl jednoduchý úbor: tričko bez rukávů, ne příliš dlouhé trenýrky, bílé ponožky a vyšší střevíce. Doporučuje se nosit suspenzor. Jelikož se pozice při hře nezměnili, tak také požadavky na hráče jsou stejné.²⁶²

Nácvik ke hrám a zápasům je dobré mít denně vzhledem k adaptaci na zátěž. Při nácviku podávání a chytání využíváme zprvu podávání v kruhu. Poté máme přistoupit k dvěma řadám, které mohou dále i soupeřit proti sobě. Házení do koše je důležité nacvičovat ze všech možných stran a vzdáleností. Při podávání je základním kamenem úspěchu sebranost. Přihrávající by měl mít oční kontakt, nahrávat tak, aby po chycení mohl spoluhráč podat míč dál nebo začít driblovat. Přihrává se kousek před hráče, ne za něj.²⁶³

Při nácviku hodu do koše postupujeme od střelby oběma rukama až po střelbu jednou rukou. Dvěma rukama můžeme házet míč ze spodů, někde od úrovně kolen, což se lehce blokuje. Dále se může použít hod od prsou, který se blokuje hůře. Po hodu na koše by neměl hráč zůstat stát, ale snažit se získat případný odražený míč po neúspěšném hodu.²⁶⁴

Obrázek 22. Hod míčem od prsou²⁶⁵

Je zde vyvolána otázka „dribblingu“, proti kterému se v době vydání množily protesty. Driblink prý pěstoval individualismus na úkor týmového výkonu. Driblovat by se mělo jen tehdy, pokud není možno nahrát spoluhráči v lepším postavení, hráč se musí dostat

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž.

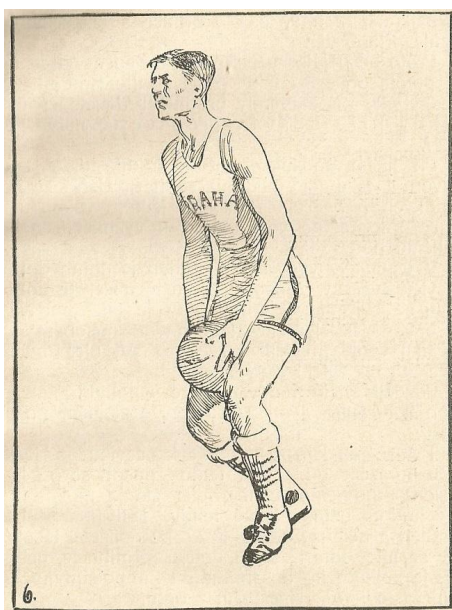
²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 51.

ze „scrumage“, nebo pokud je hráč nechráněn a chce se dostat blíže ke koši. Nedoporučuje se driblink trénovat, měl by přijít sám postupem času.²⁶⁶

Další část je věnována uhýbání se s míčem dnes známé jako pivotování. Nacvičování otáčení se kolem levé nebo pravé nohy za účel vyhnutí se protihráči. Dále zde můžeme nalézt jednoduchá cvičení a pokyny pro míč hraný ze středu; nebo dvěma hráči po chybě; míč hraný ze zázemí; signály; hru útočnou a obranou a pokyny soudcům.

Důležitou změnou je střídání hráčů, které mohlo vést k větší taktické hře a důležité bylo hospodaření se silami. Cvičení pro nácvik jsou jednoduchá a počítají nejspíše s absolutními začátečníky, kteří si musí osvojit základní prvky košíkové.²⁶⁷

Obrázek 23. Hod míčem ze spodu²⁶⁸

Na obrázcích 22. a 23. je znázorněn rozdíl při střele od prsou a ze spodu.

9.6 Nástin pojetí hry basketbalu na území Československa do roku 1932

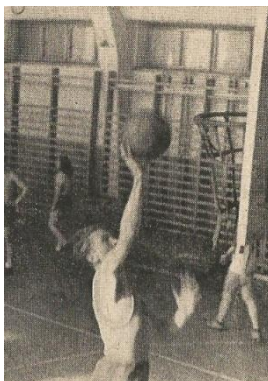
Začátek dvacátých let změnil hřiště pro mužský basketbal pouze na útočníky a obránce, rozdělení na třetiny zůstalo pouze pro ženy. Specifickým postem útočníků byla pozice středního hráče tzv. centra, který byl stavěn na rozeskok a mohl tak velmi ovlivnit průběh celého zápasu, pokud dokázal získat míč pro svůj tým. Hra byla nejspíše stále plna nahrávek a to i těch taktických na obranné polovině hřiště. Střílelo se hlavně ze střední a dlouhé

²⁶⁶ Tamtéž.

²⁶⁷ Tamtéž.

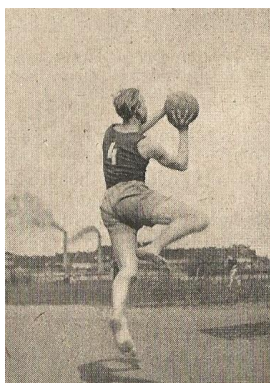
²⁶⁸ Tamtéž, s. 47.

vzdálenosti, kde nebyla valná úspěšnost pokusů. O úspěšnosti střelců svědčí skóre ze zápasů, které bylo například 5:3 nebo 6:4²⁶⁹. Hra si stále držela bezkontaktní charakter.

Obrázek 24. Střelba jednou rukou z běhu²⁷⁰

Důležitým mezníkem pro způsob hraní basketbalu bylo 23. listopadu 1929, kdy se v Praze uskutečnil zápas mezi příslušníky americké Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a YMCA Praha. Příslušníci této církve, známi též jako mormoni, předvedli tehdy tzv. mormon dnes známý jako dvojtakt (*viz obrázky 24. a 25.*). Pomocí dvojtaktu se dostali s míčem až ke koši a zakončovali tak z bezprostřední blízkosti, kde je úspěšnost samozřejmě větší než při střelách střední a dlouhé vzdálenosti, které se v Československu praktikovali.²⁷¹

Obrázek 25. Střelba jednou rukou z běhu²⁷²

²⁶⁹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 31.

²⁷⁰ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radí*. Prah: Pour aspol., s. 133.

²⁷¹ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 31.

²⁷² Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radí*. Prah: Pour aspol., s. 133.

9.7 Volleyball a Basketball, praktické pokyny a oficiální světová pravidla vydané YMCA v roce 1931

V tomto čtvrtém vydání je upřesněno pravidlo devět (Pravidla hry). Při vhazování v kruhu ve středu hřiště může hráč míč udeřit (odrazit) dvakrát po sobě. Dále je v pravidle deset (Skorování) změněn poměr bodů při kontumaci zápasů na 10:0. Zajímavé je usnesení v pravidle dvanáct (Čas „timeout“ - Přerušení hry), které říká, že po skončení času se bude míč vyhazovat ze středu jako na začátku hry. Tato změna je spíše krokem zpět, když v minulých pravidlech se po čase pokračovalo v tom, co bylo před oddechovým časem. Naopak posunem směrem vpřed, alespoň k dnešním pravidlům, je změna v pravidle šestnáct (Fouly a tresty). Dva trestné hody jsou uznány hráči, na kterého byl spáchán faul a byl v postavení, že mohl docílit koše (byl otočen čelem ke koši a mohl na něj střílet). V jiném případě faulu je hráči přiznán jeden trestný hod.²⁷³

9.8 Košíková, úřední pravidla Československé obce sokolské

V roce 1931 vydala svá pravidla i Československá obec sokolská, tato pravidla měla platit pro utkání hraná v rámci Sokola. Mimo pravidel je v tomto výtisku i nácvik činností pro basketbal, taktika, výběr hráčů a velmi podrobně popsaná konstrukce celého koše s deskou a podstavcem.²⁷⁴

Je zde uváděno, že počet náhradníků smí být libovolný, ovšem vystřídaný hráč se smí do hry vrátit opět jen jednou. Nepatrnou změnou oproti pravidlům od YMCA je velikost čísla, které má být na dresu (15 × 2 cm). Sokolové uvádějí pouze jednoho soudce bez pomocníka. Dalším důležitým pravidlem je, že se míč stává mrtvým, pokud ho hráč drží déle než pět vteřin.²⁷⁵

9.9 Pravidla při založení FIBA v roce 1932

Základ těchto pravidel byl přejat z těch amerických z let 1931 - 1932 s několika úpravami. Tato pravidla byla stejná, jako pravidla vydaná roku 1931 YMCA v ČSR, rozdíl byl jen v angloamerické měrné soustavě oproti metrické soustavě.

Mezi zmiňované úpravy patřilo stanovení počtu hráčů v jednom týmu na sedm. Pět, kteří byli na hřišti a dva náhradníci, kteří byli připraveni k vystřídání. Zápas měl být

²⁷³ Marek, F. M. (1931). *Volleyball a basketball*. Praha: YMCA.

²⁷⁴ Bořický, P. (1931). *Košíková: úřední pravidla Československé obce sokolské*. Praha: Československá obec sokolská.

²⁷⁵ Tamtéž.

rozhodován jedním soudcem a dvěma čárovými rozhodčími. Po neúspěšném trestném hodu za technickou chybu hra pokračovala.²⁷⁶

Takto stanovená pravidla platila pouze pro zápasy na mezinárodní úrovni. V domácích soutěžích si tedy země sdružené ve FIBA mohly pravidla upravovat.²⁷⁷

9.10 Ovlivnění československého basketbalu zahraničním

Po ovlivnění mormonskými misionáři z Utahu se pojetí basketbalu dostalo další pomoci. Zmíněnou pomocí je změna útoku v celé pětce, kterou v Praze předvedl estonský Kalev Tallin v lednu 1932. Pohyb hráčů se tím značně zvětšil a hráči museli začít zvládat útočné i obranné povinnosti. Toto pojetí basketbalu bylo krokem vpřed k basketbalu, který známe dnes.

9.11 Oficiální basketbalová pravidla připravena ústředím FIBA v roce 1935

Pravidla přeložil do češtiny a upravil F. M. Marek. Dle tohoto druhého svazku by hřiště mělo mít rozměry minimálně 26×14 m a maximálně $28,30 \times 10,67$ m. Oproti minulosti je zde tedy možnost většího rozmezí, ve kterém se může velikost hřiště pohybovat. Trestné území mělo být o dvacet centimetrů užší s kruhem o poloměru 180 cm (o 20 cm menší poloměr). Vzdálenost trestného hodu byla stanovena na 5,20 m od koncové čáry. Deska by měla mít rozměry 180×120 cm. Průměr koše měl být 45 cm a výška koše byla 3,05 m. Míč měl mít odvod od 75 do 80 cm a měl vážit minimálně 575 a maximálně 650 gramů. Hráč, který vystřídal, se mohl do hry vrátit ještě maximálně jednou. Velikost čísel označujících hráče byla stanovena na 20 cm výšky a 4 cm šířky. Držený míč může nastat i v případě, pokud hráč s míčem má v blízkosti protihráče a nepokusí se, nesnaží se s míčem hrát nebo jej podat.²⁷⁸

9.12 Oficiální mezinárodní basketbalová pravidla 1936 - 1940

Před olympiádou v Berlíně došlo ke změnám pravidel, které se praktikovaly již na zmíněné olympiádě konané právě v roce 1936. Mezi hlavní změny patří zavedení půlící čáry, kterou muselo útočící družstvo přejít z obranné na útočnou s míčem do deseti sekund (dnes pravidlo osmi sekund). Další důležitou změnou bylo vyhazování za koncovou čarou po obdržení koše místo rozskoku. Každý tým si mohl vybrat během zápasu tři time-outy, které již neurčoval rozhodčí. Délka jednoho time-outu byla stanovena na jednu minutu. Každý

²⁷⁶ Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy*. Praha: Olympia, s. 40.

²⁷⁷ Tamtéž.

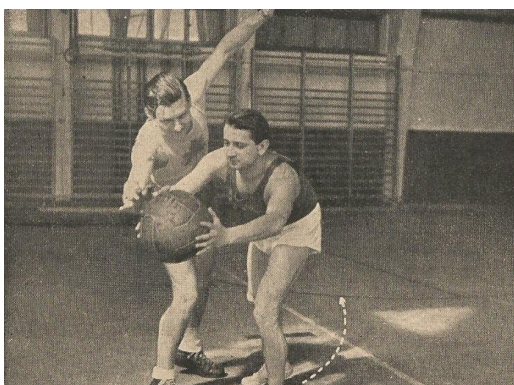
²⁷⁸ *Oficiální basketbalová pravidla: připravená Ústředním F.I.B.B.* (1935). S. I.: STAR.

tým mohl mít pět náhradníků. Průměr koše zůstal 45 cm, ale byl zvednut do 3,05 m. Střídání musí být provedeno do 30 vteřin. Technický faul může nastat po komunikaci trenéra s rozhodčím. Pokud hráč zastaví s míčem oběma nohama zároveň na zemi, tak si může vybrat, kterou nohou bude pivotovat (viz obrázky 26., 27. a 28.). Hru řídí dva rozhodčí (hlavní a asistent). Hráč, který vystřídal, ne z důvodů diskvalifikující chyby, se smí do hry vrátit maximálně dvakrát.²⁷⁹

Obrázek 26. Základní postavení pro tzv. pivotování²⁸⁰

Z pohledu pojetí hry bylo pravidlo deseti sekund velkou změnou. Hra dostala větší spád. Hráčům se zkrátil čas na taktizování a přihrávání si na vlastní polovině. Taktizování mohlo být provozováno díky time-outům, které si mohly brát týmy.

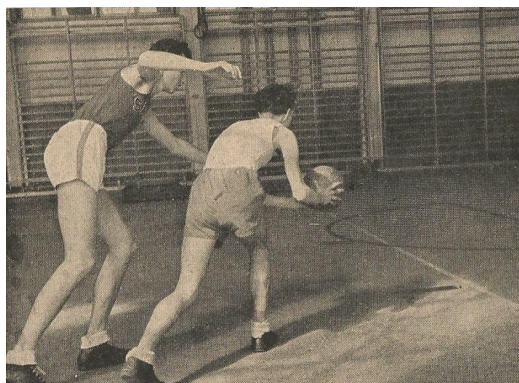
Obrázek 27. Pivotování²⁸¹

Na obrázcích 26., 27. a 28. můžeme vidět tzv. pivotovou obrátku s míčem.

²⁷⁹ Ströher, M. (2001). *The rules basketball 1931-200: including the very first playing rules from 1891*. München: International basketball Federation.

²⁸⁰ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radi*. Prah: Pour aspol., s. 79.

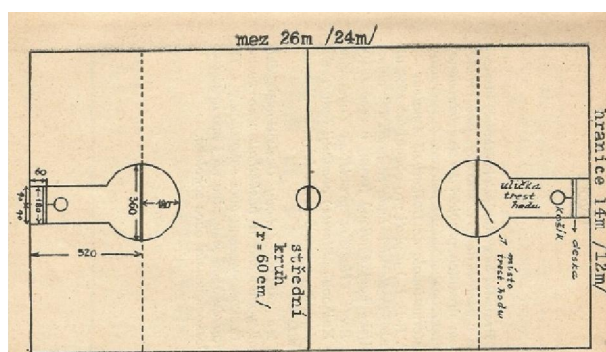
²⁸¹ Tamtéž, s 81.

Obrázek 28. Pivotování²⁸²

9.13 Úřední pravidla košíkové, upravené podle mezinárodních pravidel FIBA, platná od roku 1937 do roku 1940

Úřední pravidla košíkové vydané československým volejbalovým a basketbalovým svazem navazují na pravidla, podle kterých se hrálo na olympiádě v Berlíně.

Obrázek 29. Rozměry hřiště²⁸³

Pro hru není dovoleno travnaté hřiště (viz obrázek 29.). Družstva mají stále pět náhradníků. Hráč se smí do hry vrátit maximálně třikrát. Pravidla uvádí rozdělení družstev

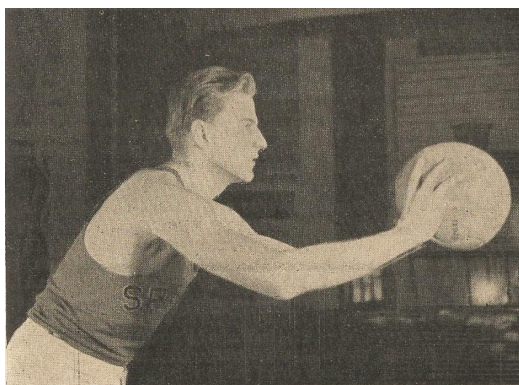
²⁸² Tamtéž, s. 80.

²⁸³ Tamtéž.

do dvou kategorií. První kategorie je družstvo s hráči do 190 cm a druhá je bez výškového omezení.²⁸⁴

9.14 Nástin pojetí basketbalu po změnách v pravidlech po roce 1936

Změny v mezinárodních pravidlech v roce 1936, měly za následek i změny přímo ve hře. Důležitým prvkem bylo zavedení půlící čáry, kterou útočící mužstvo muselo přejít do deseti vteřin. Ze hry musely zmizet přihrávky na obranné polovině za účelem taktizování. Hru také ovlivnilo zavedení vhazování za koncovou čarou, které bylo prováděno po dosažení koše družstvem, které koš obdrželo. Zmenšila se tedy důležitost tzv. centra, který již nemohl získávat míče po koši z rozeskoku pro svůj tým. Dále byl koš zvednut do 3,05 m, na což si museli také hráči zvyknout.²⁸⁵

Obrázek 30. Přihrávka oběma rukama²⁸⁶

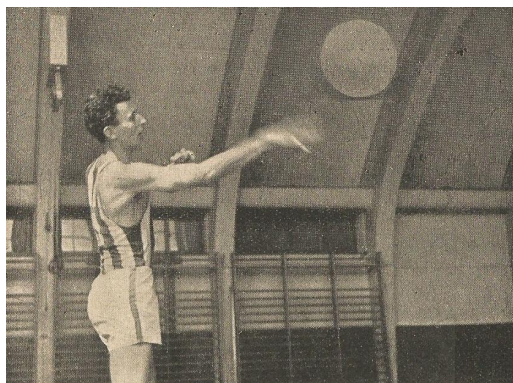
Pravidlo, které umožňovalo střídání a opětovné vrácení hráče do hry se v průběhu let také měnilo. Do roku 1928 se hráč, který byl vystřídán, nemohl do hry vrátit. Od roku 1928 se směl do hry maximálně jednou vrátit. Dle oficiálních pravidel v letech 1936 - 1940 se směl hráč, který byl vystřídán, do hry vrátit ještě maximálně dvakrát. Toto pravidlo bylo o rok později upraveno na možné vrácení do hry maximálně třikrát.²⁸⁷

²⁸⁴ *Pravidla košíkové (basketballu): upravená podle mezinárodních pravidel F.I.B.B.: platná od roku 1937.* (1940) Praha: Československý volejbalový a basketbalový svaz.

²⁸⁵ Ströher, M. (2001). *The rules basketball 1931-200: including the very first playing rule sfrom 1891.* München: International basketball Federation.

²⁸⁶ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radí.* Prah: Pour a spol., s. 41.

²⁸⁷ Ströher, M. (2001). *The rules basketball 1931-200: including the very first playin grules from 1891.* München: International basketball Federation.

Obrázek 31. Přihrávka jednou rukou horem²⁸⁸

²⁸⁸ Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketbalu: bývalý hráč košíkové radí*. Prah: Pour a spol., s. 55.

10 Závěr

Touto prací jsme se snažili o naplnění vytyčeného cíle práce, který byl rozdělen do několika dílčích úkolů. Basketbal, jako kolektivní sport, se na území dnešní České republiky dostal na konci devatenáctého století. Konkrétně bylo první utkání sehráno roku 1896 ve Vysokém Mýtě. O toto zinscenování se zasloužil učitel tělesné výchovy Jaroslav Karásek.

Větší rozkvět basketbalu přišel ovšem až po roce 1918. Díky křesťanskému sdružení YMCA se začaly v Československu zakládat první kluby, vznikaly prostory pro pěstování tohoto sportu a celkově se začalo o basketbal zajímat více lidí. Dalším, kdo měl na rozvoji zásluhu, byly vysokoškolské spolky a po roce 1933 také ČOS. Právě v roce 1933 totiž Sokol podepsal dohodu o spolupráci s ČVBS.

V československém basketbalu lze najít několik zásadních mezníků, které ovlivnili pojetí hry. Mimo změny pravidel, na které museli hráči reagovat, to byly i průlomové trendy. Za důležitý mezník lze považovat zápas s americkými Mormony v roce 1929. Tito sportovci předvedli pro Čechoslováky zatím neznámý dvojtakt. Do této doby se koš v Československu pouze obstřeloval ze střední a dlouhé vzdálenosti. Způsob zakončení z bezprostřední blízkosti koše byl proto velmi průlomový. Zvětšil procentuální úspěch při střele na koš. Dalším průlomem byl útok i obrana v celé pětce, kterou v roce 1932 předvedli hráči z estonského Kalev Tallinu. Asi největší dopad na pojetí hry, z pohledu změn v pravidlech, měla změna v roce 1936. Před olympijskými hrami v Berlíně, do jejichž programu byl poprvé v historii basketbal zařazen, byl totiž zaveden limit na to, aby se útočící tým dostal na útočnou polovinu. Tato úprava, tak ukončila možnost taktického nahrávání na své obranné polovině. S vývojem sportu postupoval i vývoj vybavení a výrobci vymýšleli stále lepší konstrukce košů.

Po úspěšných letech rozkvětu, během kterých se Československo zúčastnilo dvou mistrovství Evropy a olympijských her, ovšem přišel čas menšího půstu způsobeného německými okupanty. Basketbal naštěstí nevymizel úplně a alespoň na klubové úrovni se hrál i za protektorátu. Bohužel sokolské kluby a týmy, které spadaly pod YMCA, byly v průběhu okupace zakázány. Přes všechny problémy si hráči dokázali najít další možnost působiště a hrát tak basketbal i nadále.

Seznam zkratek

BSK – Basketbalový sportovní klub

ČOS – Česká obec sokolská

ČR – Česká republika

ČSR – Československá republika

ČVBS – Český volejbalový a basketbalový svaz

NSDAP – Německá nacionálně socialistická strana

FIBA, F.I.B.B. – Fédération Internationale de Basket-ball (Mezinárodní basketbalová federace)

FSFI – Mezinárodní sportovní federace žen

HC – Handball club

KP – Královo Pole

ME – Mistrovství Evropy

MOV – Mezinárodní olympijský výbor

OH – Olympijské hry

SK – Sportovní klub

STAR – Sportovní, tělocvičné automobilové rozmanitosti

ÚVOD – Ústřední výbor odboje domácího

USA – Spojené státy americké

VS – Vysokoškolský sport

YMCA – YoungMen's Christian Association (Křesťanské sdružení mladých mužů)

Referenční seznam pramenů a literatury

Archivní fondy

Archiv YMCA v ČR.

Národní fond, Fond YMCA, Kartony 1 - 7.

Periodika

Národní listy, roč. 1923-1941.

Protein, VII., 2006, č. 6.

Sport, roč I. (1921) - IX. (1929)

STAR, roč. 1929 - 1937.

Táborový zpravodaj YMCA, roč. I. (1925) - IV. (1929).

TEP pražské Ymky, roč. I. (1928) - V. (1932).

Tištěné prameny

Hry: basket-ball (košíková), volley-ball (odbíjená), velký volley-ball, házená: pravidla, technika, taktika hry. (1926). Praha: Federace proletářské tělovýchovy.

Oficiální basketballová pravidla: připravená Ústředním F.I.B.B. (1935). S. I.: Star.

Oficiální pravidla pro volley-ball, basket-ball, playground-ball a hand-ball. (1923). Praha: YMCA.

Pravidla košíkové (basketballu): upravená podle mezinárodních pravidel F.I.B.B: platná od roku 1937. (1940). Praha: Český volleyballový a basketballový svaz.

Literatura

Bažant, J., & Závozda, J. (2014). *Nebáli se své odvahy.* Praha: Olympia.

Bureš, P., & Plichta, J. (1931). *Sport a tělesná kultura v čsl. republice a cizině.* Praha: Nakladatelství almanachu sportu.

Bořický, P. (1931). *Košíková: úřední pravidla Československé obce sokolské.* Praha: Československá obec sokolská.

Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu.* Praha: Olympia.

Hloušek, M. (1945). *Jak trenovati košíkovou: učebnice basketballu.* Praha: Pour a spol.

Jansa, P., & Dovalil, J. (2009). *Sportovní příprava.* Praha: Q-art.

Karásek, J. (1909). *Sport a jeho význam. Knihovna sportu a her svazek 1.*

Klíma, J. (1945). *Malá kniha basketballu: bývalý hráč košíkové radi.* Praha: Pour a spol.

Kössl, J., Štumbauer, J., & Waic, M. (1998). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury.* Praha: Karolinum.

Marek, F. M. (1931). *Volleyball a basketball.* Praha: YMCA.

Marek, F. M. (1928). *Volleyball a basketball: oficiální světová pravidla: pokyny k nácviku.* Praha: YMCA.

Olivová, V. (2008). *Dějiny nové doby 1848 - 2008.* Velké Bílovice: TeMi CZ.

Perútka, J. (1982). *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu.* Bratislava: Obzor.

- Plichta, J. (1933). *Almanach sportu a tělesné výchovy: na rok 1933*. Praha: Expedice Almanachu sportu.
- Plichta, J. (1936). *Almanach sportu a tělesné výchovy: na rok 1936*. Praha: Expedice Almanachu sportu.
- Pittl, K. (1935). *Košíková: Basketball: V rytmičké úpravě pro dorostence nebo mladší členstvo*. Praha: Československá obec sokolská.
- Procházka, K. (1984). *Olympijské hry: od Athén 1896 po Moskvu 1980*. Praha: Olympia.
- Sked, A. (1995). *Úpadek a pád habsburské říše*. Praha: Panevropa.
- Ströher, M. (2001). *The rules basketball 1931-2000: including the very first playing rules from 1891*. München: International basketball Federation.
- Tlustý, T., & Štumbauer, J. (2013). *Tělesná výchova a sport v organizacích YMCA a YWCA v meziválečném Československu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Zatloukal, J. (1947). *Památník Československé tělesné výchovy a sportu: Kapitoly slavných událostí: Věnováno českým a slovenským sportovcům*. Bratislava: Josef Zatloukal.

Internet

- <http://www.ymca.int/who-we-are/history/>.
- http://www.linguasport.com/baloncesto/internacional/eurobasket/1935_GENEVA_FS.htm.
- <http://www.ymca.int/who-we-are/history/basketball-a-ymca-invention/>.
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-Uhersko>.
- <http://www.ymcats.cz/cojeymca.html>.
- <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>.
- <http://www.fiba.com/>
- http://www.fiba.com/documents/2015/Official_Basketball_Rules_2014_Y.pdf.
- http://www.encyclopedia.com/topic/James_Naismith.aspx.
- http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=3847.
- <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/18.1900-1901/36/423.png>.
- <http://www.rodinne-centrum-ymca.cz>.